

EEN STRIP-VERHAAL VAN STRIJDBROEDERS EN KNESSELAARSE REDERIJKERS

1893-2008

EEN STRIP-VERHAAL VAN STRIJDBROEDERS EN KNESSELAARSE REDERIJKERS

1893-2008

verslag van een verblijf in de schatkamers
van een 115-jarige

samenstelling: Jan Van de Castele
vormgeving: Robert en Tim Vanheers

Knesselare, maart 2008

“Het verleden is onopschortbaar” (Antoon De Baets)

INLEIDING

Voor zover we weten is er in Vlaanderen maar één vereniging die zich “Vlaamse Strijdbroeders” noemt. Einde 19de eeuw (1893) kozen enkele jonge mannen in Knesselare die naam voor hun “bond”. Ze deden dat omdat ze Vlaamsgezind waren, in een tijd dat het Frans ook in Vlaanderen nog de voertaal was in politiek, onderwijs, gerecht en leger. Ze deden dat ook uit liefde voor toneel en omdat ze best wel zin hadden om mekaar geregeld te treffen voor vergaderingen die werden gekruid met zang, voordracht, debat en “een goed glas bier tegen ne kluit de grote pint”.

Meer dan een halve eeuw later, toen uit enkele oude tekstfragmenten bleek dat ooit in Knesselare een rederijkerskamer zou hebben bestaan, werden de Strijdbroeders in 1955 door de Hoofdcamera De Fonteyne uit Gent als rederijkerskamer ‘hersteld’.

In de jongste decennia werd de vereniging verruimd en mochten ook vrouwen lid worden. Ook niet-leden mochten de vergaderingen bijwonen en niet-inwoners mochten lid worden, weliswaar zonder stemrecht. Dat ging gepaard met het verruimen van het interesseveld. Nieuwe thema’s werden behandeld, sprekers met een totaal andere politieke en maatschappelijke visie waren welkom.

Sommige tradities blijven overeind en zorgen ook voor wat “kleur” in de club. Van een kruisteken bij het begin van elke vergadering is al lang geen sprake meer. Het zingen van de Vlaamse leeuw gebeurt enkel nog sporadisch, op een ledenvergadering en op de Vlaamse feestdag. Maar andere gebruiken blijven bewaard. Een lid moet worden “voorgedragen” door twee peters en een jaar “stagelopen”. De algemene vergadering beslist over een definitieve aanvaarding door middel van de methode van de lucifers: bij de stemming moet ieder lid een “stekke” (lucifer) breken. Wie “voor” is, overhandigt het kopje, wie tegen is de staart.

Nieuwe leden krijgen – ook al weer symbolisch – een kenteken en een drinkbeker met hun naam overhandigd. Wie lid wordt, engageert zich om mee te werken aan ‘de culturele ontwikkeling van de leden, het beoefenen van kunst en het geven van feesten tot ontwikkeling en opvoeden en degelijke ontspanning van het volk, medewerken in de mate van haar krachten ter bestrijding van de Vlaamse grieven’.

Waren toneel, vergaderingen en guldensporenvieringen aanvankelijk de belangrijkste activiteiten, dan is het programma de jongste decennia uitgebreid met onder meer de organisatie van kroegentochten, van avondwandelingen in Vlaamse steden of natuurgebieden, buitenlandse reizen en fietsuitstappen, autozoektochten, en zo meer.

De rederijkerskamer draagt in haar vlag de Vlaamse leeuw, het zilveren kruis op zwarte grond en de afbeelding van de patroonheilige Sint-Elooi. Ze wordt bestuurd door een Eed, samengesteld uit de Prince, een deken en tien leden.

Meer info over de vereniging (activiteitenkalender, foto’s, etc...) vindt men vandaag op de webstek www.rederijkers.be

Met dank aan alle mensen die ervoor gezorgd hebben dat deze unieke vereniging al 115 jaar kon bestaan, en dat zo’n mooie club beschikt over een schat aan herinneringen. Dank ook aan allen die het verleden hebben gekoesterd, geïllustreerd, fragmentarisch hebben samengevat, en er mee hebben voor gezorgd dat het onder de vorm van een tweede publicatie voortleeft voor de generaties van vandaag en morgen. Tot slot: dank ook aan vrouw en kinderen, omdat omwille van een gedreven queeste naar de kern van de Strijdbroeders thuis de melk al eens overkookte.

Ongetwijfeld is dit overzicht onvolledig, subjectief en vindt een kritische geest met gemak tekortkomingen. Historici leveren nu eenmaal ‘een’ waarheid’, niet ‘de’ waarheid.

Jan Van de Castele
Februari 2008

DE STICHTING

Op het einde van de 19de eeuw telt Knesselare een goede vierduizend inwoners. De meeste mensen leven van de landbouw. De huisnijverheid, vooral het spinnen en weven, is nagenoeg verdwenen. Enige industriële activiteit van betekenis is er in de sigarenfabriek. Knesselare is een arme gemeente. Geen wonder dat in 1888 alleen al acht gezinnen uit de Blakte naar Amerika vertrekken. Archieven zoals dat van het Sint-Vincentiusgenootschap¹ getuigen over tientallen gezinnen die worden ondersteund en bezocht. Ze krijgen in de wintermaanden “sargies en coolen”...

Op cultureel vlak probeert Vlaanderen enige vorm te krijgen. Er zijn muziekverenigingen, toneelbonden en koren, en Willemsfonds en Davidsfonds en een paar andere Vlaamsgezinde verenigingen nestelen zich in de gemeenten. Er is nog geen schoolplicht en voor hun middelbaar onderwijs moeten onze scholieren naar Franstalige colleges en pensionaten.

In Knesselare beperkt het culturele leven zich tot de koorzangmaatschappij ‘Sint-Cecilia’, opgericht in 1870 en de ‘Fanfarenmaatschappij Willen is Kunnen’, gesticht op 2 september 1888.

Nu en dan wordt er ook al eens toneel gespeeld. Onder meer op een lange ‘gemeenschappelijke’ zolder in de Kerkstraat en later in het klooster, in de kantwerkschool. Het is nog de tijd van diligence naar Brugge en van de trekschuit in het kanaal.

Op zondag 12 maart 1893 steken enkele mannen de koppen bijeen om een nieuwe vereniging op te richten. Dat gebeurt in de oude herberg De Zwaan, onder de kerktoeren, waar Petrus D'havé woont.

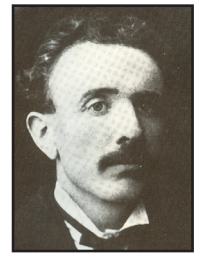
Vast staat dat vooral de jonge onderwijzer Alfred Segers, afkomstig uit Oostwinkel, een grote rol speelt bij de stichting. Hij polst sympathisanten, overhaalt twaalf man en vormt samen met hen de kern van een culturele vereniging.

“’t Was een ongeluksgetal!”, schrijft hij later, “alleman was het eens, de standregels werden opgemaakt en vooruit!”.² “De mannen die eigenlijk het meest aan de wagen staken om een maatschappij te stichten waren Alfons Hooft, August Ryckenboer en uw dienaar en als advocaat Maeyens ons bijsprong waren we gered”, zo noemt nog Segers.

Meester Alfred Segers

“De maatschappij had geen naam. Na lang zoeken en peinzen vond August Van de Castele het woord Strijdbroeder. We waren er bovenop en de Katholieke Vlaamsche Strijdbroeders waren geboren”, getuigt Segers.³ August Van de Castele is in 1893 bestuurder van de sigarenfabriek. Op de eerste affiches gebruikt men al als ondertitel ‘Vlaamsch-Katholieke Maatschappij’ met kernspreuk ‘Moed en Volherding’.⁴

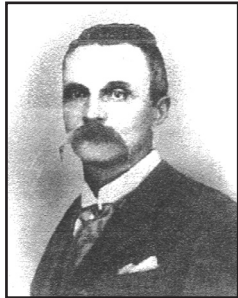
August Van de Castele, naamgever

DOEL, BESTUUR EN LEDEN

De nieuwe vereniging stelt zich drie doelstellingen voor ogen:

*Zorgen voor eigen vermaak en nut van de leden;
Meestrijden om de Vlaming zijn recht te doen bekomen;
Het geven van feesten voor het volk.*⁵

Advocaat Vital Maeyens wordt voorzitter. Hij was een telg uit een aloude Knesselaarse familie. Hij wordt advocaat en in 1895 notaris. Bij de verkiezingen van 1899 behaalt hij 729 stemmen en wordt gemeenteraadslid. De man met de gekrulde 'moustache' zou in 1909 burgemeester worden benoemd, provincieraadslid worden en burgemeester blijven tot 1918.

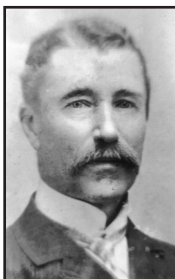

Vital Maeyens

Voorzitter Maeyens schenkt in 1910 zijn vereniging een "prachtige zijden vaandel". Aan het vlaggenfeest nemen 14 groepen deel uit Knesselare en omliggende gemeenten. Drie muziekverenigingen geven een concert op het dorpsplein, De Plaats.

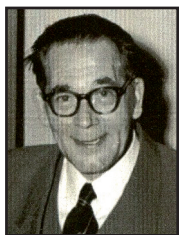
De onderwijzers Alfons Arnaut en Alfred Segers worden respectievelijk ondervoorzitter en 'geheimschrijver-schatbewaarder'. Als voorzitter Vital Maeyens in 1918 ontslag neemt, volgt Alfons Arnaut hem op. Meester Segers noemde eerstgenoemde in zijn toespraken al eens "de gulhertige", en zijn opvolger "de doorbrave".

Alfons Arnaut was onderwijzer in Knesselare sinds 1875. Samen met zijn vader en broer Jules nam hij in 1879, in volle schoolstrijd, ontslag uit de gemeenteschool.⁶ Een jaar later werd hij schoolhoofd van de nieuwe vrije lagere school in de Kloosterstraat. Zijn zeer vergaande katholieke overtuiging leidde in 1925 overigens ook tot zijn ontslag, na een conflict met de rest van het bestuur over de huurprijs van de parochiale feestzaal, waarbij hij – samen met twee anderen – de kant koos van de toenmalige pastoor.

Alfons Arnaut

Leon Rodts wordt dan voor bijna dertig jaar de derde voorzitter. Na zijn dood (20 december 1952) wordt hij op zijn beurt opgevolgd door Maurits Hooft, zoon van stichter Alfons Hooft, fotograaf van beroep en al acteur bij de Strijdbroeders sinds 1913. Hooft blijft tot 1960 voorzitter-deken.⁷

Maurits Hooft

Leon Rodts

Walter Van Ryckeghem, onderwijzer en schoolhoofd in de gemeenteschool, zal dan een record vestigen dat nog moeilijk zal gebroken worden. Lid geworden

Walter Van Ryckeghem

in februari 1940, en regisseur sinds 1949, wordt hij deken in 1960 en blijft dat tot 2005.⁸ De "uitstap" van de deken was een emotioneel geladen moment, met een voor de gelegenheid mooi uitgewerkte presentatie van de loopbaan van de voortrekker van de Strijdbroeders. 'Ik had het geluk om samen met talrijke talentrijke mensen, die niet alleen rijke ideeën hadden, maar ook organisatorisch

sterk stonden, te mogen samenwerken... Wanneer elk van u met zijn inzet en talent "zijn streng" staat, zijn er voor de rederijderskamer nog veel hoogstaande en succesvolle momenten weggelegd', aldus de voorzitter in zijn afscheidstoespraak.

Renaat De Blaere, leraar in het Instituut van de Zusters Maricolen in Maldegem, wordt in 2005 gekozen tot nieuwe deken van de Camere.

Renaat De Blaere

De belangrijkste 'stichter' was ongetwijfeld Alfred Segers. Deze onderwijzer noteerde ruim 63 jaar lang verslagen van alle vergaderingen. In 1956 moet hij "om gezondheidsredenen" dan toch ontslag nemen als schrijver en penningmeester.

Met het overlijden van Alfred Segers in 1960 verdwijnt de laatste Strijdbroeder-stichter. Segers wordt opgevolgd door Gerard Van de Castele, ook al onderwijzer en schoolhoofd van de vrije lagere jongensschool, die penningmeester wordt en blijft tot 2000 en als griffier door apotheker Julien Vandeweghe. Laatstgenoemde en zijn opvolger Jan Magerman (leraar) noteren de jongste vijftig jaar de verslagen.

De functie van archivaris wordt toevertrouwd aan onderwijzer (en later diocesaan inspecteur) Alfons Ryserhove.

De eerste prent van de vereniging, genomen in 1894.

Zittend (vlnr): Louis Spanhove (kleermaker), Alfons Arnaut (onderwijzer), Vital Maeyens (advocaat), Alfred Segers (onderwijzer), Jules Arnaut (onderwijzer).
Tweede rij: August Cooreman (schoenmaker), August Van Hooreweghe, Henri Gyselbrecht, Theofiel De Vos, August Vermeire, August De Spiegelaere, August Van de Castele (bestuurder sigarenfabriek), Adolf De Baets.

Derde rij: Octaaf De Waele (postbediende), Désiré Roose, Charles De Blanc (schilder), Adolf Rodts (postmeester), Alfons Hooft (schrijnwerk), Hector Bultynck, Emiel De Baets.

Vierde rij: Emiel Cornelis, Jules Stock, Camiel D'havé (wagenmaker), Victor Maeyens, Henri Van Hooreweghe.

LEDEN EN VERGADERINGEN

In de weken en maanden na de stichting vragen regelmatig nieuwe mannen het lidmaatschap aan. Het zijn vooral mensen uit de kleine burgerij, die ook actief zijn in de andere schaarse verenigingen.⁹ Veel Strijdbroeders vinden we ook terug op de ledenlijst van de zangvereniging Sint-Cecilia en van het Sint-Vincentiusgenootschap. De vereniging vormt samen met de zangmaatschappij, de fanfare en de wielrijdersbond ook het eerste Knesselaarse Feestkomiteit.

In 1901 zijn er 29 leden, maar op het portret van 1913 (20 jaar Strijdbroeders) is al meer volk te zien. In 1943, vijftig jaar jong, telt de vereniging 48 leden. In 1953 vierten de Strijdbroeders hun zestigste verjaardag met zestig leden, waaronder vijftien onderwijzers. Voorts zijn er veel vrije beroepen en zelfstandigen. Vandaag (2008) zijn er meer dan honderd leden.

Er worden ook ereleden voorgedragen. Tijdens de eerste jaren zijn dat Jules Van Lantschoot, August en Emiel Bultynck (afkomstig van Knesselare en respectievelijk hoofdredacteur van de dagbladen Het Fondsenblad en Het Volk), Victor De Lille ('t Getrouwe Maldegem).

Lid blijven is niet altijd een formaliteit. In de beginjaren worden diverse kandidaten ronduit weggestemd.¹⁰ Er is aanvankelijk en gedurende vrij lange tijd min of meer een verplichting om aanwezig te zijn. Wie te veel afwezig is, krijgt een boete.¹¹ Als dat notaris Maeyens overkomt, "verandert hij de boete in één tonne bier"... Met veel zin voor anekdotiek noteert Segers achteraf over de laatkomers: "Men zag ze afkomen, al loopende en roepend langs de trap "aanwezig" om toch geen 0,05 of 0,10 frank beboet te zijn"...

Het gebeurt ook wel eens dat enkele leden worden ontslagen wegens "te veel afwezig".¹² In 1894 was er "de kwestie van de herbergiers die een meerderheid zouden uitmaken. Henri De Spiegelaere stelde zich voor en trok zich terug". Een pint pakken was er zeker bij, maar was die kwestie het afsluiten van de vereniging voor een al te liederlijke weg? Ook nog veel later, in de vroege jaren 1960, worden eerst vijf, nadien nog eens vier Strijdbroeders geschrapt "omwille van hun blijken van desinteresse en omdat ze geen gevolg hadden gegeven aan oproepen om de vergaderingen bij te wonen". Dat is voor zover we weten de laatste keer. De jongste decennia zijn er geen afwijzingen en geen schorsingen meer. Wie zijn lidgeld netjes betaalt, blijft lid.

De tweede groepsfoto, in 1913 genomen naar aanleiding van het 20-jarig bestaan.

Zittend: Aldericus Van Lantschoot, Herni Gyselbrecht, Alfons Arnaut, Vital Maeyens, Alfred Segers, Jules Arnaut, August Van Hooreweghe, Theofiel Spanhove.

Eerste rij staand: August De Spiegelaere, Theofiel De Vos, Desiré Roose, August Cooreman, Ernest Spanhove, Adolf De Baets, Florent Spanhove, Emiel Speekaert, Adolf Rodts, Jozef Buyse.

Tweede rij staand: Maurits Buyse, Florimond Bellaert, Michel Maeyens, ..., Theofiel Rodts, ..., Maurits Gyselbracht, Remi Arnaut, Emiel Cornelis, Alfons Hooft.

Derde rij staand: Camiel D'havé en Victor De Waele (derde en vierde van links), Jozef Buyse en Victor Maeyens (tweede en de eerste van rechts).

Groepsportret 1953

Zittend: Victor De Waele, Adolf De Baets, Alfred Segers, Leon Rodts, Florent Spanhove, Maurits Hooft, Emiel Cornelis, Emiel Speeckaert.

Tweede rij: Julien Vandeweghe, Alfons Ryserhove, Antoine De Kesel, Victor Crape, Remi De Kesel, Ursmar Cornelis, Remi Cooreman, Maurits Cornelis, Herni Van Hooreweghe, Maurits Raes, Andre Van Hooreweghe, Joris Speeckaert, Remi Stock, Robert Schelstraete.

Derde rij: Maurits Cooreman, Maurits Devreese, Walter Van Ryckeghem, Jozef Tack, Jozef Mouton, Denis Cooreman, Jules Strobbe, Robert Buyse, Oscar Devreese, Maurits Verheye, Emiel Buyse, Octaaf Arnaut, August Goegebuer.

Vierde rij: Oscar De Vos, Felicien Maenhout, Jozef Arnaut, Jozef Van Poucke, Wilfried Van Hooreweghe, Gentiel Verhoestraete, Maurits Van den Brande, Albert Casneuf, Hilaire Veevaete, August Lips, Willy Verhoestraete, Kamiel Van Looke, Omer Devreese, Jozef Spanhove.

VERGADEREN EN KIEZEN

De verkiezingen gebeuren aanvankelijk “met briefkens. Wit is onverschillig. Geeft ge een kruisken onder, boven, voor of achter, dan zijt ge voor. Trekt ge een schreef, dan zijt ge tegen”, staat genotuleerd. Later wordt overgestapt naar de nog altijd in gebruik gebleven “stekskesmethode”. Kandidaten worden voorgesteld, de leden krijgen een lucifer, breken die en gooien ofwel het kopje (voor) ofwel het staartje in mand, hoed of beker.

De vergaderingen hebben aanvankelijk plaats iedere tweede zondagnamiddag van de maand, om vier uur ‘op den boven’ in De Bonte Koe bij August De Waele en Rozeke Claeys¹³, een oude herberg op het dorpsplein (hoek Hellestraat-Kerkstraat). August sterft in 1895, maar Rozeke blijft er tot 1905. Als Alfons Hooft senior zich daar komt vestigen, verhuist Rozeke naar de Kerkstraat (nu huis nr. 8). De Strijdbroeders verhuizen mee. Na haar dood wordt het lokaal uitgebaat door haar zoon Florent. De Strijdbroeders blijven daar, zo beslissen ze bij stemming.¹⁴

In 1925, als blijkt dat Florent De Waele van plan is te verhuizen, zoeken en vinden de Strijdbroeders een nieuw onderdak in het Gildenhuis in de Kloosterstraat, eigendom van de nieuwe voorzitter Leon Rodts (het huidige muzieklokaal). In 1929 nemen ze hun intrek in de herberg van de kinderen De Spiegelaere (Koorden en Netten) op het dorp. “De kwestie van lokaal heeft waarachtig veel bekommerning en last meegebracht want ‘t is voor een maatschappij een zaak van kapitaal belang”, weet Segers in 1933.

Men blijft er slechts enkele maanden en verhuist andermaal, nu naar de herberg van de familie Verhoestraete (in januari 1930 café Het Burgerwelzijn met uitbater Henri Verhoestraete). Later zal die kroeg als Het Wit Paard een halve eeuw het stamlokaal zijn van de Strijdbroeders, met als uitbater eerst Gentiel en later Willy Verhoestraete. Suzanne Verkimpe zorgt er ieder jaar voor de feestpot op het jaarfeest.

Zo tekende Omer Buyse ‘In ‘t witte Paard’, monument van ‘plaatselijke’ gezelligheid.

Op maandag 20 oktober 1975 heeft een ongeval ook nare gevolgen voor de Strijdbroeders. “Rond 23 u. schoof een met koevellen zwaar geladen container komende van Zeebrugge-Brugge van zijn rijdend onderstel en beukte de muur van het Witte Paard, ons vergaderlokaal, met geweld en gerucht in. Het huis van Verhoestraete werd hierdoor onbruikbaar. Gelukkig waren er geen gekwetsten. Onze bierpottenkast werd beschadigd. Het zoeken naar een ander lokaal werd onze grote bekommernis”, aldus de griffier in een daaropvolgend verslag. De schade aan de kast wordt geraamd op 20.000 fr.”

Het Witte Paard geveld.

Nadien geraken ook de Strijdbroeders even op de dool. Ze komen bijeen in de herberg van Madeleine De Waele (Kerkstraat, van december 1975 tot december 1976). Op 1 december 1976 opent de deken “met de hamer uit de processie” het nieuwe lokaal bij de weduwe Hallaert (Urselseweg, nu café Craenepoel), maar vanaf november 1977 dient onderdak gezocht bij Marcella Neiryck in De Zwaan (De Plaats). Van maart 1979 tot juli 1982 wordt vergaderd in de gemeenteschool in de Veldstraat, nadien in het Sint-Anna Instituut in de Kloosterstraat. In die periode is de belangstelling voor de maandelijkse vergadering wel al eens mager. Het verlies van het stamlokaal laat zich voelen. De eetzaal van het Sint-Anna Instituut is te ruim om gezellig te zijn en dat valt des te meer op als het aantal aanwezigen slinkt. In 1983 schrijft de nieuwe griffier Jan Magerman:

*“In maart kwam Coenye helemaal uit Oostakker,
de meeste broeders lagen er niet van wakker
en bleven thuis, negentien zagen deze rakker
met zijn dia’s over Roemenië, de arme stakker
Hij liet het aan zijn hart niet komen
En deed ons van verre, mooie landen dromen
Toonde ons met veel gevoel de Karpaten
Terwijl de anderen naar Dallas te kijken zaten”.*

In 1984 probeert de eed iets te doen aan de vergaderingen. Er worden afspraken gemaakt over een stipter aanvangsuur, kortere spreekbeurten, achtergrondmuziek en bar voor en na de vergadering, het inlassen van een pauze, het tijdiger en persoonlijker bezorgen van de uitnodigingen en een oproep naar de leden toe voor meer “fair-play tegenover de Camere”.

Een andere nieuwigheid op de vergaderingen is het invoeren in 1985 van een aanwezigheidsregister. Toch blijft het nog een beetje sukkelen. De geprikkelde griffier over de verkiezingen: “Slechts 35 stemmen moeten er geteld. De vijftig andere? Wat wilt u dat ik meld? Wat hield ze tegen om te kiezen. Hier is enkel onze Camere aan het verliezen”.

Bij een wijziging van de statuten wordt het vanaf 1986, na nogal wat interne discussie, ook voor de dames mogelijk om Strijdbroeder te worden. Maar een onverdeeld succes is dat niet.¹⁵

Het is pas als terug kan worden vergaderd in de vernieuwde estaminet De Swaene – de stichtingsplaats – dat weer meer volk komt opdagen. In 1993 noteert de vereniging haar honderdste lid. Die blijde intrede is voor Piet Arnaut, achterkleinzoon van Alfons Arnaut, stichter van de club. De jongste jaren loopt het aantal leden weer op, met uitzonderlijk soms een 120 aanwezigen (december 2007).

Over het aantal aanwezigen op de vergaderingen in de eerste decennia weten we weinig. Vast staat dat alleen de leden werden toegelaten. De griffier noteerde in de jaren 1950 doorgaans een dertig tot veertig aanwezigen. Vanaf het einde van de jaren 1950 wordt ook familie toegelaten.

In maart 1995 ligt een wijziging van de statuten voor. Strijdbroeders die uit Knesselare emigreren, kunnen voortaan gewoon lid blijven (zonder stemrecht) in plaats van ‘gepromoveerd’ te worden tot erelid. Die laatste titel wordt voortaan nog enkel toegekend aan leden die zich bijzonder verdienstelijk maakten voor de vereniging.

Vermeldenswaard is zeker dat de heraldicus Edgard Buyse lange tijd van de meeste activiteiten een illustratie aanbracht in het Gulden Boek van de Strijdbroeders.¹⁶ Vandaag is dat de taak van Johan Gussé.

Voor de trofeeënkast in het stamlokaal. Leden van de eed en enkele symbolen.

“VERMAAK EN NUT”

De bijeenkomsten verlopen lange tijd volgens een vast stramien. Na het kruisteken wordt eventueel gestemd over nieuwe leden en geven gastsprekers, vaak ook eigen leden, een voordracht. Er worden liederen gezongen en gedichten voorgedragen. De vergadering eindigt met het zingen van de Vlaamse Leeuw. Maar “boven al”, zo herinnert meester Segers zich, was er “Vlaamsche Leute en goed bier tegen nen kluit de groote pint”.¹⁷

De vele voordrachten handelen over folklore, geschiedenis en aardrijkskunde, literatuur en toneel, actualiteit en de Vlaamse Beweging. Een greep uit de eerste verslagboeken: Gentenaar en erelid Emiel Bultynck (broer van August-Victor) en hoofdredacteur van het dagblad Het Volk spreekt over Quinten Metsijs. (1893), meester Segers, Camiel D'havé en C. De Waele houden “eene drijspreek: een kijfpartij”. De schrijver spreekt over “Vlaming zijn”, declameert “Fierheid” van Albrecht Rodenbach, heeft het over Jan Frans Willems, over De Boerenkrijg, over “Vaderlandsliefde”. Hij brengt een verhaal over “Eene gevaarlijke luchtreis”, over de lijfrentekas en over Transvaal. Alfons of Jules Arnaut spreken over “De Vlaamse Strijd”, over “1302”, over “Vlamingen in Venetië”, over “Vlaams en katholiek” (zie bijlage 1). Victor De Lille leest kerstverhalen voor en de vertelling “Lodder en Meeke”.

Al van in de beginjaren houden talrijke sprekers – velen van buiten Knesselare – een voordracht: “Juul Van Lantschoot, August Bultynck, Alfons Van Overbeke, Ivo De vreesse, Alfons Sevens, Leo Hooft, Marcel Matthijs, advocaat Mestdag, de EE.HH. Van den Brande, Van Steenwegen, Segers, Rodts, de gebroeders De Baets, provincieraadslid De Smedt, Carlos Hooft, De Mey, Van Hulle”...

Schuiven we door naar de periode tussen de twee oorlogen en de jaren 1950, dan lezen we op de gastenlijst: “E.H. Bommerez (vrijmetselarij), dokter Rodts (verzorgen van het lichaam), Willem Putman (Christine Lafontaine), Antoon Van der Plaetsen (voordracht), driemaal E.H. Roggeman (Marshallplan, werkloosheid, Oostpriesterhulp), Willem Denijs (Peegie), advocaat Van Severen (gevangenisleven), Valeer Van Kerchove (boek De Weerlozen), Piet Schepens (lichtbeelden over Noorwegen)”...

Actiefste spreker is natuurlijk Alfred Segers, die soms meerdere keren per jaar op het programma staat. Maar ook andere leden wagen zich vooraan. Raymond Segers (Gods wondere natuur: de spin), Maurits Hooft (over de Jonge Wacht), pater Jozef Rodts (missies, China), voorzitter Rodts (de postcheque, Rusland), Henri Van Hooreweghe (De Maan, pater Flerackers), Marcel Mouton (Knesselare in cijfers),

Oscar De Vos (over zijn strijd in Zomergem in 1918), pater Goeghebuer (leven in Charleroi), Julien Vandeweghe (rubber).

Een bijzonder bezige bij is Alfons Ryserhove (Nand Verschuere-1936, Knesselare-1937, schrijver-dichter Guido Gezelle –1938, Kleine Erik-1942, Rilke en anderen-1943, elf juli-1943, de kerk van Knesselare-1943)...

Merkwaardig hoe al in 1936 blijkt dat de griffier vermoedt dat er oorlog aankomt. Als provincieraadslid Desmedt komt spreken over ontwapening en vaderlandsliefde, pent hij: “We hebben dien heer aandachtig gevolgd, hem bewonderd om het edel doel dat hij nastreeft, maar het doel algemene wereldvrede zal niet verwezenlijkt worden. 't Is een hersenschim, een utopie, ten ware het tegenwoordig mensdóm wijzer werd...”.

Het zijn inderdaad profetische woorden. Tijdens de vergadering in maart 1939 “ging den elektriek uit en dat dwong ons om 8.15 ure de vergadering gedaan te maken”. In 1939 wordt het menens. Niet minder dan twaalf Strijdbroeders “staan bij 't leger te velde”.¹⁸ Segers noteert blij te zijn dat België een neutraliteitspolitiek voerde, los van Frankrijk, en ergert zich aan de onverschilligheid van de meeste mensen: “We brengen hulde aan dezen die het “Los Van Frankrijk” bekwamen en ons onzijdig mieken. Dagelijks herhalen wij: Vloek den oorlog!. Wat staat ons te wachten? Onheilspellende zwarte weken, honger... Het volk roept nog om “Panem en Circenses” (brood en spelen).”¹⁹

Op het avondfeest van november 1939 wordt een omhaling gedaan voor het “paksken van de soldaat”. Segers schrijft hierover met de hem typerende humor: “We menen dat we geen melkchocolade noch zoetkoeke dienen te sturen aan onze mannen. De Strijders moeten niet te zoet staan. Er vliegen ginder vlinders die door zoetig goed te gauw aangetrokken worden. Een goed woord, een goede lezing, ja, dat past die mannen. Ten andere zijn wij een Vlaamsche maatschappij met wat hooger doeleinde dan het schenken van wat scheerzeep en een portemonnee”... In januari 1940 krijgen de soldaten een abonnement op Nieuwsblad-Sportwereld.

In volle oorlogstijd steunen de Strijdbroeders ten volle de organisatie Winterhulp (5000 frank in 1940), waarvan de eigen leden Alfons Ryserhove en Albert Casneuf de leiding hebben. Maar het verenigingsleven draait in die jaren gewoon door. Op 30 april 1942 is er volgens de griffier “een prachtige vergadering”, met optredens van Albert Casneuf (declamatie), Alfons Ryserhove (Kleine Erik en Mijn Poeske), meester Henri Van Hooreweghe (Klokke en O Kruise De Vlaming),

Feest van de broeders bij Maurits Hooft

Walter Van Ryckeghem (Ten strijd, Guldensporenslag, Mondje dicht, het uur de getijden"... "t Zijn kerels uit de school van Antoon Van de (Veld) Plaetsen die met grooten onderscheiding bij hem het examen hebben afgelegd. Meester Jozef Arnaut spreekt nog over Noordpool/Zuidpool en Eskimo's. Segers grapt: "Die Eskimo's... Seffens volgroeid, maar ook ras R.I.P." Walter Van Ryckeghem wordt lid op de vergadering van januari 1940, en draagt onmiddellijk gedichten voor (Het gebed van Tijn en Aan Gent).

Ook in de jongste vijftig jaar luisteren de Strijdbroeders naar tientallen gastsprekers. (zie bijlage 6)

Ter gelegenheid van het 75-jarig bestaan ging men terug in de tijd. Op de foto's Jeroom Verniest en Maurits Devreese en echtgenotes (1), Julien Vandeweghe, Maria Goemaere, Denise Van Hooreweghe, Jozef Vanthuyne, Gaby Gyselbrecht, Gentil Verhoestraete en mevr. Wilfried Van Hooreweghe (2), nogmaals Julien Vandeweghe en mevr. Robert Dhont en Marie Cooreman.

KATHOLIEK ...

De levensbeschouwelijke visie van de Strijdbroeders is lange tijd uitgesproken katholiek en Vlaams. Ze begonnen lange tijd de vergaderingen “met het kruisteken”.²⁰

Dat “katholiek” betekent rond 1900 ook fervent antisocialist. In een niet gedateerde voordracht of toespraak van meester Segers of voorzitter Maeyens klinkt het zo: ‘Het is meer dan tijd dat hoog en minder man samengaan om ten strijde te trekken tegen hun beider gevaar, het opkomende socialisme... Het volk kan slecht aan verleidende stelsels weerstaan, de gemoederen ontvlammen licht. Oversten, rijken, gij zult beven bij de schokken van den omwentelingstorm die de maatschappij op hare grondvesten zal doen daveren.’²¹

Op 25 juli 1894 is er in Knesselare een groot feest voor Alfons Van Loo, die honderd “stichtende” werkjes bijeenschreef. Hij is lam en woont hier op de pastorie bij zijn broer. De Strijdbroeders doen een omhaling, “de ronde van Knesselare”, goed voor 197,16 frank. Hiermee kopen ze het beeld van de Heilige Alfonsus (bisschop Alfons van Liguori) voor de kerk en betalen ze duizend portretten van de schrijver.²²

Vlaamsche Landsbond

In de zomer van 1895 sluiten de Strijdbroeders aan bij de Vlaamsche Landsbond, een katholieke Vlaamse drukkingsgroep in april 1891 opgericht in Oudenaarde. Doel is het bundelen van Vlaamse katholieke krachten om druk uit te oefenen op de verkiezingen en de verkozenen. De Landsbond strijdt voor verneerlandsing van bestuur, gerecht, leger en onderwijs en wordt later Katholieke Vlaamsche Landsbond (zie verder). Deze vereniging steunt vooral op studentenbonden.

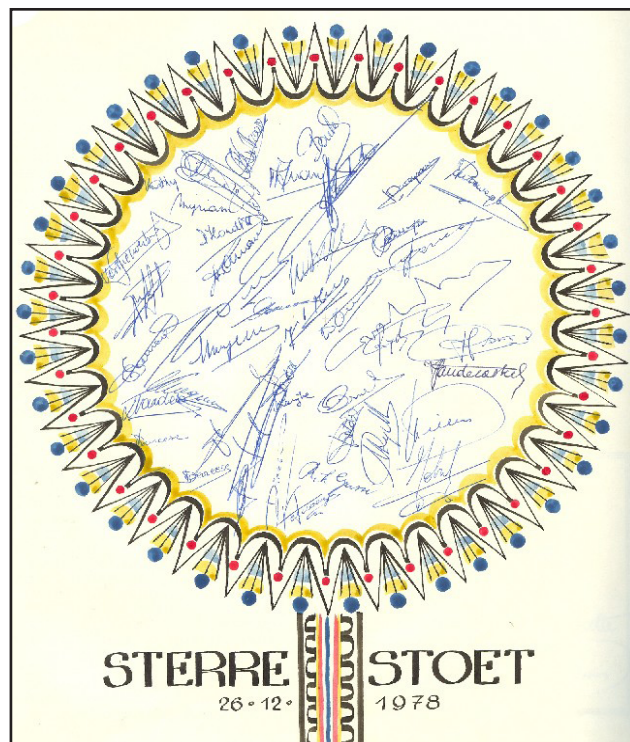
Als Knesselaarse missionarissen langskomen en hun verhaal vertellen, krijgen ze steun, “want het Vlaamse volk bemint zijn missionarissen”.

In de periode tussen de wereldoorlogen beleeft het katholieke deel van de bevolking hoogdagen. De jonge onderwijzer Henri Van Hooreweghe verzoekt de strijdbroeders “de lijsten te teekenen gezonden door de zedenadel. “Weg met de vuile bladen en schriften!”). “Al de leden teekenden geestdriftig”.²³ Zelfs het toneel moet een functie vervullen. “Het moet een school zijn van verzedelijking”...

Ook de volgende jaren blijft het katholieke sterk aanwezig. Voorzitter Adolf Rodts zegt hierover in 1943: “Onze bond heeft vele jongeren op den goeden weg gehouden en in Knesselare een gezond gezelschapsleven geschapen. Zy heeft vele jongeren in het goede gehouden en hun een ideaal gegeven.”²⁴

Enkele tientallen jaren geleden wordt in het bestuur (sinds de vereniging Rederijkerskamer wordt: de Eed) nog gedebatteerd over het feit dat een lid ook bestuurslid is van het Vermeylenfonds... De eed meent in 1976 dat er onverenigbaarheid bestaat tussen het lidmaatschap van de Camere en het voorzitterschap van het Vermeylenfonds. Willy Van Sieleghem, lid sinds 1969, zo beslist men in november, “zal uitgenodigd worden zijn toestand met de Eed te komen bespreken”.

Strijdbroeders nemen ook deel aan katholieke evenementen. In de naoorlogse jaren zijn ze altijd present in de processies. Zo worden er kostuums aangekocht voor Sint-Elooi en zijn twee schildknapen, die mee opstappen in de “omwegang” in de dorpsstraten naar aanleiding van de ondertussen ook al opgedoekte processies. Op Tweede Kerstdag 1978 trekt onder impuls van de jonge Strijdbroeders nog een Sterrenstoet door de gemeente. Ter gelegenheid van het kerstfeest van 1980 verzorgt de Camere de viering van de middernachtmis in de parochiekerk, komt er op het dorpsplein een kerststal naar ontwerp van bestuurslid Edgard Buyse.

Pas de jongste decennia is het maatschappelijk profiel van de Strijdbroeder volledig vervaagd. In een pluralistische samenleving worden vandaag sprekers met de meest diverse politieke en filosofische overtuiging uitgenodigd. Als lid, maar ook als gelegenheidsgast is op de vergaderingen vandaag iedereen welkom.

... EN VLAAMS

Ontstaan in het kader van de brede Vlaamse Beweging, kiezen ook de Knesselaarse Strijdbroeders voor een duidelijk Vlaamsgezin profiel. Dat blijkt uit de keuze van sprekers en onderwerpen voor de maandelijkse vergaderingen, de liederen, de organisatie van guldensporenfeesten en de deelname aan Vlaamse manifestaties.

Medestichter Alfred Segers getuigt hierover uitgebreid in zijn redevoeringen in 1943 en 1953.

“Notaris Maeyens schonk ons een prachtige leeuwen-vlag. In die tijd snauwden sommige beampten, die ook met ons geld betaald werden ons toe “Comprend pas”. Op herbergen stond er op Fransche uitsteekborden Au roi d’Espangne en ginder op die hoek A la belle vue. Uithangborden werden vernederlandst. Onder impuls van de Strijdbroeders wordt in 1893 het uithangbord van Café Rubens gewijzigd in Bij Rubens en dat van de Concorde in De Leeuw.²⁵ Meer dan honderd jaar later zal de griffier in een van zijn verslagen al evenzeer allusie maken op de letterlijk “ver” gezochte namen van veel Knesselaarse uitspanningen...²⁶

Op voorstel van Jules Arnaut vertrekt een smeek-schrift naar het gemeentebestuur, met de vraag om de Franse gemeentezegel Commune de Knesselare “te vervlaamsen”. Middelbaar en hoger onderwijs waren Frans, Kamers en leger Frans. Victor De Lille schreef dan: “België gelijkt aan een beddeken waar Waal en Vlaming samen slapen, maar de Waal moet altijd de schoonste plaats hebben en hij trekt de warme dekens naar zijn kant”.²⁷

Vrije Vlamingen

In die eerste decennia zijn er talloze voordrachten over de Vlaamse Strijd. Een toespraak van de verslaggever Alfons Arnaut leert ons iets meer over de taalsituatie op het einde van vorige eeuw.²⁸

“Tegen alle inbreuk op ons taalrechten zullen wij ons hardnekkig verzetten en Frankrijk afweren... Ga naar de steden en groote dorpen, alleman spreekt maar in ’t Fransch. Men koopt, men verkoopt, men bestelt, men gebiedt, men ontvangt bevelen in ’t Fransch. Dit hooren we alle dagen en de knechten en meiden die in stad hebben gewoond, hunne taal gelijkt aan een orgelspel vol valsche noten... De bijzonderste familiën in stad spreken allen Fransch, die van den buiten apen de steedsche na... Vele briefwisselingen aan onze gemeentebesturen zijn uitsluitend in ’t Fransch... De Vlamingen dienen vooral de Vlaamsche gazetten te verkiezen boven Fransche... Na een pleidooi voor “Vlaamsch” in het parlement, in de gerechtelijke wereld, en bij “den ijzeren Weg”, vervolgt hij: “Hoe gaat het te Brussel in die kabinetten, in die middenbesturen,

in die groote bureelen? Alles Fransch en Fransch!... Onze onderwijsgestichten, en zoo zijn er vele, verfranschen de opvoeding onzer zonen. Het gaat zoo ver, dat Vlaamsche jongelingen bijkans in ’t Vlaamsch niet kunnen bidden... De nonnen vooral maken van onze meiskens fransche typen... Zijn wij dan geen vrije Vlamingen meer?... In kunst, in handel, in geleerdheid, in rijkdom, in mannenmoed en treffelijkheid evenaren en overtreffen wij de Walen, waarom op taalgebied ten achter gebleven?”, aldus nog Arnaut. (integrale tekst van die toespraak: zie bijlage 1)

Ook meester Alfred Segers had het vaak over dit thema. *“De heer Mayen, vroeger overste der gendarmen te Eekloo, geroepen als getuige bij de rechtbank van Gent, verklaarde hoegenaamd geen enkel woord Vlaamsch te kunnen spreken; ik las ook dat tolbeambten van de omstreken van Turnhout die smokke-laars hadden aangehouden, dit geval in ’t Vlaamsch bij den rechter niet konden uiteendoen’.* Maar ook in de politiek is de situatie nog ronduit ergerlijk: *‘Ik zie gestadig dat maar drie, vier volksvertegenwoordigers in ’t Vlaamsch spreken... Iedereen weet dat hier in Vlaanderen de rijke lieden, de eeldom, de leidende standen veelal Fransch zijn... Die geen onheil ziet, zegt Ledeganck, in laffe bastaardij, is veil voor vlek en schande en rijp voor slavernij. Geen rijker kroon, dan eigen schoon’.* Segers hekelt ook de lankmoedigheid van de Vlamingen: *‘Ga naar stad en zie de fijne heerkens, bekijk de meisjes met smalgerepte leden en bleeke kaakskens, hoort ze kweelen: voici, voilà, pardon monsieur, S’il vous plaît, merci, au revoir, madame, bon voyage, mon ami, enz... De zuiderwind met zijnen verpestenden adem heeft over dat ras gewaaid en de teekens zijn gebleven. En die manieren worden door dezen die eens met de “grand monde” in betrekking waren nagedaan en zoo gaat het: ‘Santé, pardon, merci, bonjour en andere complimenten... Sommigen maken zoo hun eigen belachelijk... Onze volksvertegenwoordigers die beloofd hadden Vlaamsch te spreken doen dat helaas maar zelden... De Vlaamsche taal heeft in de Kamers veel gewonnen, maar wij moeten meer hebben: onze taal moet er volop weerklinken, we willen ons recht, het recht der meerderheid.’²⁹*

“Socialismus”

Ook als ze het hebben over het “socialismus”, hebben de Strijdbroeders het over taal. “Wij hebben het gehoord, de roode apostels vinden een krachtig wapen in het miskennen der moedertaal. Ziet, zeggen zij tot het volk, ziet, hoe de rijken u verachten, hoe weinig belang zij stellen in uw leven van arbeid en ellende, daar zij zelfs uwe taal noch leeren noch spreken.”

De Strijdbroeders marcheren mee op tal van Vlaamse manifestaties, zoals Guldensporenfeesten (vaak in

Brugge) en demonstraties ("stoeten voor de hogeschool in Gent"). Over zijn vereniging zegt voorzitter Rodts in zijn feesttoespraak in 1943: *"Op Vlaamsch gebied heeft zy zich niet min verdienstelyk gemaakt. Heeft Knesselare eene der eerste medegedaan aan vlaamsch leven en aan den vlaamschen stryd dan is zulks vooral te danken aan de werking der Vlaamsche Strydbroeders, aan hunne feestavonden, aan hunne deelname aan vlaamsche hoogdagen, optochten, enz., aan hunnen verspreiding van het vlaamsche volkslied, en nog het meest wellicht aan hunne stille werking in eigen kring op hunne maandelyksche vergadering. Zy hebben slapenden gewekt en van onverschilligen overtuigde vlaamschgezinden en vlaamschevoelende menschen gemaakt"*.³⁰ Volgens Rodts is de taak van de vereniging *"om van hun volk te maken: schoone Vlaamsche menschen!"*.

Ook op de toneelfeesten of concertavonden is het Vlaams karakter prominent aanwezig. "De feestte was uitsluitend Vlaamsch, dit maakt hare groote weerde uit, alsook dat zij gansch kosteloos was", noteert Segers in zijn verslagboek over 1903. Een folder voor een opvoering op 12 juli 1903 leert wat toen op het programma stond: Vlaamsche strijdzang, De Gulden-sporens slag, Jan Breidel, Het lied der Vlamingen, een stukje toneel over Van Artevelde, een Arteveldelied, Aan Vlaanderen en De Vlaamsche Leeuw om te eindigen. "Heil Breidel! Heil De Coninc", besluit het pamflet. Dat kan tellen.

1902

Dat Vlaanderen zich in het Kortrijkse in 1302 een weg ploeterde naar een beetje zelfstandigheid vinden de Strydbroeders in 1902 een voldoende reden om voor twee dagen naar de Leiestad te trekken voor de herdenking van de Gulden-sporens slag. Dit feest is georganiseerd door de Vlaamsche Landsbond. Het gaat per fiets. Slaapgelegenheid vindt men er evenwel niet en 's nachts trekt men dan maar zingend en pinterliërend "van de Pretoria naar 't Meiboomke en van 't Meiboomke naar de Pretoria", waar de fietsen staan. De volgende dag rijden de Strydbroeders naar huis in de plassende regen, in het "baldonker" en met als aanvoerder Camiel D'havé, de dorpskomiek.

Voor de viering in eigen gemeente wordt ook een bijzondere inspanning gedaan. "Eene plechtige hoogmis werd ter intentie der Vlaamsche Strydbroeders opgedragen. Na de mis werd op het Dorpsplein de Vlaamsche Leeuw gezongen. 's Namiddags was het volop feest in de patronage... Twee luchtballen, die statig omhoog rezen verkondigden wijd en zijd dat de heuglijke gebeurtenis te Knesselare gevierd werd", schrijft het Fondsenblad.³¹ Men viert hier "met bijzonderen luister den 11 Juli 1902", voert het toneelspel Breidel en De Coninck op. Volksvertegenwoordigers komen een feestrede uitspreken. In 1910 schenkt notaris Maeyens "een prachtig zijden vaandel" en zijn "al de tooneelkringen uit de buurt aanwezig".

KNESSELARE, 5 Juli 1913.

M

Wij verzoeken U vriendelyk, dit jaar, den roemryken
GULDEN-SPORENSLAG *feestelyk te willen herdenken.*

De 11 Juli is de vaderlandsche hoogdag der katho-
lieke Vlamingen.

Doe dan op Zondag 13 Juli aanstaande de na-
tionale vlagge op uw huis wapperen en kom om 4 ure namid-
dag, naar de

FEESTZITTING

in de Patronage.

VRIJE KOSTELOOZE INGANG.

Wij hopen, M., dat alleman met ons zal meevieren
en bieden U onzen hertelyken Vlaamschen groet.

De Vlaamsche Strydbroeders.

Driftig bespreken ook de Strydbroeders de politieke toestand in het land. Vooral voorzitter Maeyens en Alfred Segers volgen de Vlaamse Strijd van nabij. Nu en dan komen ook "Gentsche sprekers". Men ondertekent vertoogschriften die aan de parlementairen worden gestuurd, neemt een abonnement op Vlaamse tijdschriften, men geeft een bijdrage voor de standbeelden van Ledeganck en Jan Frans Willems, neemt deel aan manifestaties, betogingen zoals die voor de vernederlandsing van de Gentse universiteit ("meetings en stoeten voor de Hoogeschool"), huldefeesten, onder meer rond Ledeganck (Eeklo), pater Verbiest (Pittem), mevrouw Courtmans (Maldegem), Gezelle (Brugge) of de herdenking van de Boerenkrijg in Overmeire.

Een voorbeeld maakt duidelijk dat de Vlamingen nog volop moeten knokken voor hun rechten: bij de laatste verkiezingen voor de Eerste Wereldoorlog stuurt het arrondissement Antwerpen zes senatoren naar het parlement. Vijf ervan spreken geen Nederlands. Na de verkiezingen van 1919 komt de katholieke Vlaamse groep in Kamer en Senaat versterkt uit de verkiezingen.

Vlaamsche Landsbond

De Vlaamse Beweging krijgt in de jaren 1920 een nieuw elan. Een van de nieuwe verenigingen die daartoe bijdragen is de Katholieke Vlaamsche Landsbond. De Strydbroeders treden toe in 1920. De KVL is een federatie van katholieke verenigingen, gesticht in Brussel op 28 september 1919. Een voorloper daarvan was

de Vlaamsche Katholieke Landsbond (zie hoger, 1895). Maar de tegenkanting is groot. Hier en daar worden bijeenkomsten verboden, ambtenaren die aansluiten ondervinden moeilijkheden, katholieke en vrijzinnige vlaamsgezinden groeien uiteen... Tussen beide wereldoorlogen blijft de Landsbond invloedrijk, onder meer via betogingen, congressen en publicaties. De bond ligt mee aan de basis van enkele successen van de Vlaamse Beweging.³²

In de periode tussen de twee wereldoorlogen zijn de Strijdbroeders aanwezig op de Vlaamsche Zangfeesten in Brugge en op de IJzerbedevaarten ("Diksmuidedagen"). "Zij die dit schouwspel voor de eerste keer zien, slaan de handen ineens vol bewondering. De weide kon de menigte niet bevatten", getuigt Segers in 1934. "11 juli is onze feestdag en dan laven wij ons aan vaderlandsliefde", klinkt het nog twintig jaar later (1953).

Als sommige nieuwe leden toetreden en opvallend minder Vlaamsgezind zijn dan de stichters, komt het al eens tot een conflict. In 1925 wordt er in de bestuursvergadering onder meer geredetwist of het al dan niet "wenselijk" is dat sommige leden, zelfs bestuursleden, geabonneerd blijven op Franstalige dagbladen als La Libre Belgique...

In de jaren 1930 staat de Vlaamse Beweging sterk. Meester Segers zweept zijn troepen op: "'t Is nu januari van Onze Lieve Heer Jesus Christus den 25sten en wij, erfgenamen van Lamme Goedzak, blijven onverschillig toezien... De taalwetten blijven ze overtreden en Grammens en zijn helpers krijgen geen amnestie"³³ Of nog: "Tot wat einde is de christen Vlaming geschapen? Het antwoord ligt in de leuze Alles voor Vlaanderen, Vlaanderen voor Christus."³⁴

Onrust

Na de Tweede Wereldoorlog is er ook onrust. Sommige woningen van Vlaamsgezinde Strijdbroeders worden besmeurd, bepaalde strijdbroeders worden verdacht gemaakt. "Er waren geanimeerde discussies over al of niet gefundeerde aantijgingen tegen het 'loyale' gedrag van sommige leden. De vergaderingen eindigen op een verkiezing, waaruit blijkt dat de beschuldigingen niet inslaan. Sommige leden hadden blijkbaar een ander resultaat verwacht en stappen op", aldus Walter Van Ryckeghem. "Enkele zijn later teruggekeerd, andere niet".³⁵

Tijdens de oorlogsjaren gaan de vergaderingen gewoon door. In juli 1944 spreekt secretaris Sierens over Het Gemeentehuis. In augustus is er wegen hevig onweer geen bijeenkomst, evenmin als in september (bevrijding) en oktober (veel soldaten in Knesselare). Op de vergadering van november stellen sommigen de vraag: "Dient er in de maatschappij soms geene zuivering gedaan"? Verslaggever Segers is not amused: "Kom met feiten, noem de personen. De aange-

klaagden kunnen zich dan verdedigen. 't Is een kiesche zaak... die niet met overhaasting afgedaan mag worden". De toneelkoepel ATC wordt ook vernoemd.

In december 1944 spreekt Alfons Ryserhove over zijn boek Knesselare, André Van Hooreweghe over erfelijkheid, Walter Van Ryckeghem verdedigt het ATC. Dat is "geen Duitse instelling". Tijdens de bezetting werden er toneelstukken uitgevoerd. "Is dit eene onvaderlandsche daad", vraagt hij. Anderen repliceren dat ATC-topman Van Lancker zou zijn aangehouden... Het komt tot een stemming over de vraag "Moeten sommige leden uit de maatschappij worden uitgesloten". Veertig leden stemmen. De bestuursleden Maurits Hooft en Remi Cooreman worden het meest belaagd (25 voor, 15 tegen), maar ook anderen krijgen tegenstemmen. Uiteindelijk wordt niemand geschrapd.

Op een lijst van de leden worden kort nadien acht namen doorstreept. Jozef Spanhove, Jozef Van Poucke, Oscar, Maurits en Omer Devreese, Hilaire Veevaete, A. Ryserhove en Maurits Raes nemen ontslag.

Een paar jaar lang zijn er geen verslagen meer, de vereniging sleept zich door een moeilijke periode. In juli 1947 krijgen de acht mensen die ontslag namen een brief met de vraag om lid te blijven. Sommigen keren terug. Van een elfjuli-uitstap is even geen sprake meer. Men trekt erop uit op 21 juli. In 1948 zijn er nog amper 27 leden, maar in juni opnieuw 39. In dat jaar is er opnieuw een elfjuliviering "met elk drie pistolets met hesp en koffie... en de voorzitter tracteerde met een havana... en de kas met een demi", aldus een schrijver die weer spreekt van "Vlaamse leute zoals we in lang niet meer meemaakten"...

De Vlaamse Beweging krijgt een klap in de eerste jaren na de oorlog, maar tegen het einde van de jaren 1940 is het Vlaamse vuur terug. Meester Segers schrijft: "Ze houden Congres in Wallonië en roepen 'Los van België'... Moesten de Vlamingen dat durven, morgen zouden zij zuchten in folterkampen. In stad en dorp zitten franskiljons te loeren hoe zijn den Vlaming kunnen dwarsbomen. De strijd loeit in hevigheid. Hoe en wanneer komt er een einde aan?"

Nieuwe generaties

In de jaren 1950 dienen zich nieuwe generaties Vlaamsgezinden en nieuwe strijdpunten aan.

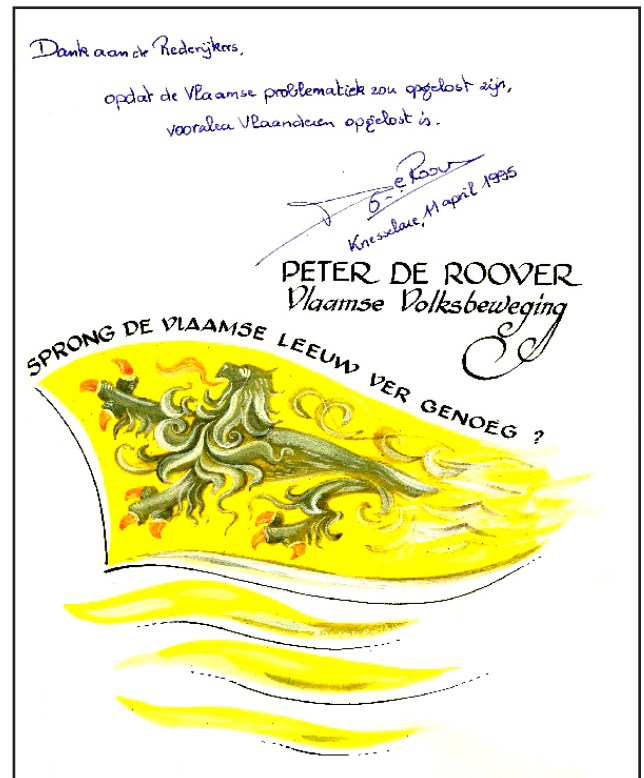
De Strijdbroeders nemen deel aan de zogenaamde "Kruiskopaktie", bij de bouw van de nieuwe IJzertoren na de dynamitering van de oude toren en en zamen geld in om er een tegel te plaatsen (1969). Leden worden herhaaldelijk opgeroepen om deel te nemen aan de IJzerbedevaarten, 11 juli blijft men vieren, manifestanten die deelnamen aan de Marsen op Brussel (1961) worden geloofd, de gebeurtenissen rond Leuven Vlaams laten de Strijdbroeders "niet onverschillig".

Flor Grammens, de jonge Wilfried Martens, de taalgrensbewoner en schilder Gies Cosijns, Voerenaar Guido Sweron, journalist en publicist Marc Platel, VU-voorzitter Hugo Schiltz, Trends-hoofdredacteur Frans Crols, professor Boudewijn Bouckaert e.a., maar ook de Prince, de deken en diverse leden behandelen de Vlaamse Kwestie, het probleem Brussel, de taalgrens...

In september 1956 is de eed duidelijk bezorgd. Bij de planning van de vergaderingen van het volgende seizoen wil men "een avond om er op te wijzen dat wij meer waardige Vlamingen moeten zijn" en "onze ontspanningen op een hoger peil trachten te brengen".

Dat er nog reden is om Vlaamsgezind te zijn, komt de jonge Wilfried Martens vertellen in 1961. Hij spreekt hier over De toekomst van de Vlaamse Gemeenschap. Martens is op dat ogenblik voorman van de Vlaamse Volksbeweging (VVB). In welke mate het moet keren, daarover wordt vandaag nog driftig gekibbeld. Toch even vermelden dat onze verslaggever Julien Vandeweghe op 13 september 1961 uit Martens' mond noteert dat de Vlamingen 68 % van de lagere schoolleerlingen leveren, 55 % van de scholieren en slechts 38 % van de universitairers. Tegenover 67 % Vlaamse soldaten staan 35 % Vlaamse officieren... De deken dankt Martens "omdat hij ons een injectie gegeven heeft van Vlaams gevoel". In 1968 komt Martens nog eens spreken over Leuven Vlaams.

In 1961 nog looft deken Maurits Hooft de deelnemers aan de eerste Mars op Brussel: Alfons Hooft, Roger Maes, André Magerman, Maurits Van den Brande, Gerard Van de Castele. Burgemeester Devreese strandt in zijn mars door de gestrooide nagels langs de weg.

Een 11 julfteest op De Plaats: allen (o.a. met de KSA) tegen de deken.

Vooraf onder impuls van Omer Mattheeuws worden in 1964 een dertig Vlaamse leeuwenvlaggen verspreid... "Voorwaar een goede prestatie en schoon vertoon van het Vlaams gevoel in Knesselare", aldus de griffier. Vlaggenacties waren er al in de beginjaren.

De Vlaamsgezindheid van de Strijdbroeders staat ook de jongste veertig jaar nooit ter discussie, maar wordt toch minder duidelijk voelbaar in het programma. Dat heeft veel te maken met de Sprong Voorwaarts die de Vlaamse Leeuw in deze twintigste eeuw heeft gemaakt.

De heropflakking laat een tijdje op zich wachten, maar in 1966 en 1967 is er een nieuw en leuk initiatief: deken Walter Van Ryckeghem wint en verliest een "Een tegen allen" tegen de gemeente. In 1969 zingt het Aalterse koor 'Amabile' in de parochiezaal. "Wij merkten veel jong volk, maar minder volwassenen, maar ja, 't was ook geen bal!", aldus de griffier in een periode dat ook andere verenigingen het moeilijk hebben.

In 1971 spreekt nog eens Flor Grammens over de taalstrijd. "Ik hoop dat gij jongeren zult begrijpen dat de flaminganten uit die tijd geen naïeve romantiekers waren, maar mensen die gewerkt hebben aan uw toekomst", aldus Grammens. Een aantal Knesselaarse jongemannen (Arnold Strobbe, Dirk Van Ryckeghem en Chris Van Daele) hebben het over de Vlaamse Beweging.

Na een spaaractie onder de leden wordt in 1973 5.000 fr. gestort voor het plaatsen van een 'plaket' in het IJzermonument in Diksmuide. Op 25 juni 1973 vraagt men het gemeentebestuur deel te nemen aan de bloemenhulde bij de IJzertoren, waar de gedenksteden worden geplaatst.

De Vlaamse ontvoogdingsstrijd komt sindsdien nog aan bod in sommige voordrachten, in het instandhouden van elfjuli-uitstappen en tot in het begin van de 21ste eeuw in het zingen van de Vlaamse Leeuw na de maandelijkse vergaderingen. Vandaag gebeurt dat nog na de ledenvergadering in januari en na de elfjuli-uitstap.

Nieuwe thema's

Ondertussen dienen nieuwe thema's zich aan. Ver voor er van een groene partij sprake is, wordt in de Camere al over het milieu gedebatteerd. Vanaf de jaren 1980 worden sprekers uitgenodigd van wie ideologische opvattingen vaak een eind verwijderd zijn van die van de meeste leden (Jaap Kruithof, Etienne Vermeersch, Herman De Croo, Yves Desmet, e.a.). Gezien in het kader van "het scherpen der geesten" hoeft dergelijke openheid nog niet te betekenen dat de nestidealen van de Strijdbroeders worden overboord gegooit.

... 11 JULI

De Vlaamsgezindheid blijkt vanzelfsprekend ook uit de 'ievel' waarmee op 11 juli feest wordt gevierd. In het lokaal wordt de vlag uitgehangen. Tijdens de eerste jaren valt die eer nog te beurt aan de Belgische driekleur. Het lokaal wordt overigens "met transparent en balonnekens verlicht". Men eet brood met hesp en bezoekt de vrienden-tappers. Het gebeurt ook dat men op de dorpsplaats koorzang uitvoert. En nu en dan trekt men er met de fiets op uit. Naar de zeekust, Damme, Breskens, Terneuzen, Gent en andere Oost- en West-Vlaamse steden, naar de Leie, en 'dikwijls' naar Diksmuide en Brugge.

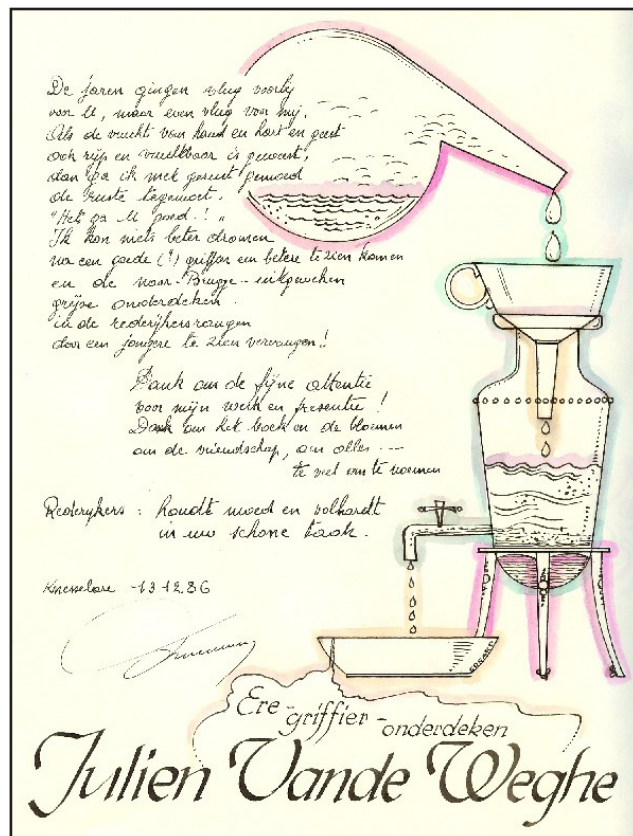
Na de Tweede Wereldoorlog volgen de "auto-uitstappen", later echte rally's, door de griffier wel eens "spannende races" genoemd. 's Avonds is der dan "dampende koffie, belegde broodjes, een gezellig praatje met hier een daar een discussie zoals het een rederijker past". In 1962 breekt de "koude pla" door, in 1968 de gebraden kip, nog iets later de mosselen, de barbecue... Vaak wordt er ook gezongen, soms gedeclameerd

Een zeldzame groepsfoto van een van de dagtrips, genomen op de Muur van Geraardsbergen.

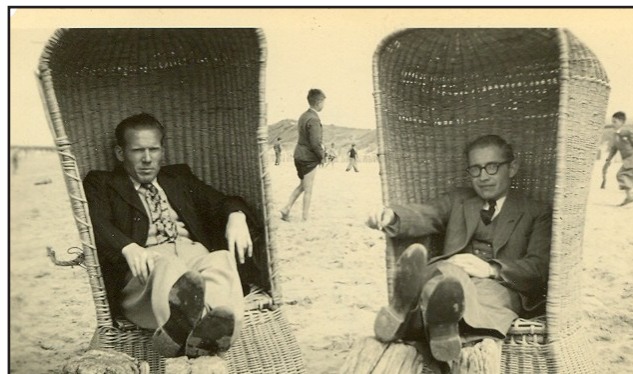
Naar aanleiding van de herdenking van de Gulden-sporenslag (650 jaar) schrijft Walter Van Ryckeghem in 1952 Vlaenderen, Were Di. De opvoering gebeurt in de hovingen van café Lusthof (Veldstraat). De achtergevel is omgetoverd in middeleeuws Brugge, Wijnendaele, Compiègne... Net voor de ontknoping zorgt een onweer voor onverwacht veel klank en licht. Alle troepen vluchten naar binnen...

De notities van griffier Julien Vandeweghe laten ons toe te achterhalen wat er op elf juli zoal werd georganiseerd. In 1956 trekken de Strijdbroeders naar Lembeke: ze bezoeken er de Lotusfabriek, erelid Jules Strobbe en het park. Ze worden ook ontvangen op het kasteel van de Prince, graaf d'Alcantara. In 1957 volgt een autorally, in 1958 een 'verrassingsuitstap' en de opvoering van De duivel te sterk, dat de dag daarna in winderig weer ook wordt gepresenteerd op de Lievenskaai in Gent.

Guldensporenherdenking

Stilaan treden de Strijdbroeders met hun Guldensporenherdenking naar buiten en organiseren samen met het gemeentebestuur op het kerkplein Guldensporenfeesten, met volksdans, muziek, zang, declamatie en vlaggenzwaaien. Die feesten groeien stilaan uit tot gemeentelijke 11 julivieringen met een openbaar karakter. Vaak spelen de Strijdbroeders zelf wagenspelen: Nu Noch (1959), Sa Bruegel, kus de bruid (1960) en 't Is al boter aan de galg (1965). In 1961 en 1962 wordt de Vlaamse feestdag gevierd in de tuin van Hilaire Ryserhove (Nu Withof, Veldstraat). "Om 20 uur stoet met muziek op kop en al de vlaggen van de plaatselijke verenigingen. Ongeveer 500 aanwezigen volgen een muziekkuitvoering, een zangcrochet, op-

Alfons Ryserhove en Gerard Van de Castele organiseren een Guldensporenally

treten van de BJB-meisjes met ritmische oefeningen, vendelzwaaien van de BJB-jongens. Een regenvlaag stoort de avond.”

In 1962 merkt de griffier schamper op dat de rede van meester Ryserhove “het enige punt in het programma was dat aan 11 juli herinnerde... Ofwel is het Vlaams bewustzijn in ieder van ons in slaap gevallen, ofwel moet toekomend jaar gezorgd worden voor een heropflakking”.

Economisch

In de loop van de jaren 1960 wordt elf juli vooral gevierd in economisch perspectief. Achtereenvolgens trekt men naar de Brugeoise (1960), naar een Gentse spinnerij (1961), is er een guldensporen rally (organisatie Alfons Ryserhove en Gerard Van de Castele) en trekt men naar de brouwerij De Splenter in Dentergem en naar de Riva (1962), naar Leon Claeys in Zedelgem (1963), naar Brugge (1964), de leerlooierij van Maurice Devreese en kanaalzone (1965), de houtbuigerij Jeroom Van de Castele en de weverij Van Damme in Eeklo (1966), de haven van Zeebrugge en het Salon van de Humor (1967), UCB Zandvoorde en vliegveld Middelkerke (1968) en CBRT Brugge (1969). Een bevestiging dat er in de golden sixties wel veel bewoog... Op eigen terrein is er deelname aan de

volksfeesten in de tuinen van Hilaire Ryserhove, al hebben die stilaan nog maar weinig met elf juli te zien. Voorts is er al eens declamatie (Wim Laroy, 1963), een diavoorstelling en een rally (1969). Op de prestatielijst toch enkele wagenspelen en drie edities van Een tegen Allen op De Plaats (1967, 1968, 1969).

Het gebeurt wel eens dat de Strijdbroeders ook op 21 juli een dagreis organiseren. In 1962 trekken ze naar Bokrijk en naar de mijn van Houthalen.

Deken Walter Van Ryckeghem is ook voorzitter van de jonge cultuurraad³⁶ en die neemt de organisatie van de elfjulieringen over. De Strijdbroeders behouden evenwel hun eigen activiteit, meestal een daguitstap met een smakelijke staart.

In 1980 bezoeken ze het Gentse Patershol, het museum van volkskunde en het stadhuis en eindigen ze met een boerenmaaltijd in Sint-Martens-Latem. Na een bloedheut Antwerpen worden ze gevoed in de Pilkam (1983), na een bezoek aan Brussel in het Wit-hof (1984), en na een dag in Frans-Vlaanderen in de Craenpoel (1985). Een overstap naar Wallonië (Waterloo, Maredsous, Lessive, Chevetogne, Vêves, Dinant) en Brussel laat geen tijd meer voor een avondmaal (1986). Nadien volgen Leuven, Averbode, Lier en gesteenroosterd vlees in Beveren (1987), Ingooi-

De koolputters van Knesselare

Onderste rij: Julien Vandesteene, Omer Mattheeuws, Rik Verhoestraete, Tony Verhoestraete, Wilfried Arnaut.

Tweede rij: Suzanne Strobbe, Suzanne Stock, Simonne Buyse, Walter Van Ryckeghem, onbekend, Hilde Verhoestraete, Julien Willems.

Derde rij: Jeroom Verniest, Edgard Buyse, Mariette Tieberghien, Helena Vermeire, Jan Vanden Brande, Frans Vanden Brande, Christiane Vanden Brande, Joris Speeckaert, begeleider.

Vierde rij: Gerard de Jaegher, Dirk Van Ryckeghem, Gracien Maenhout, Paula Vermeire, Hubert Van Hooreweghe, Gerard Van de Castele, Marie-Louise De Clercq, Wilfried Van Hooreweghe, Jeroom Van de Castele, Henri Van Hooreweghe, Gerard Van Sielegem.

Een van de drie edities van 'Een tegen Allen'. Op het gemeentehuis werd geborrelt op de goede afloop.

gem, Kwaremont, Attre, Doornik en een eerste avond Brigandje (1988). Het laatste Gulden Spoor van de jaren tachtig leidt ons naar Mechelen, Brussel en Gaasbeek en een bis voor de dis in het Brigandje.

In de jaren 1990 wordt elf juli gevuld met Zeeland en 't Brigandje (1990), een andere maal met Wijnendale, Vladslo, Diksmuide, Izenberge, Beauvoorde en Rijsel en een portie Elckerlyc (1991), een derde keer met polder- en zeesfeer uit Veurne, Nieuwpoort, Oostende en hetzelfde eethuis (1992). In 1993 nemen honderd leden en sympathisanten deel aan een autozoektocht in de Vlaamse Ardennen, een organisatie geleid door Geert Van Ryckeghem. Het jaar nadien herhaalt men dat initiatief in het Pajottenland, in 1996 Bachten-de-Kupe, in 1997 in Zeeuws-Vlaanderen en in het Meetjesland met bezoek aan de rozentuin van de familie d'Alcantara (toen nog altijd Prince van de Rederijckers) in 1999 en uiteindelijk ook nog eens in 2003 in de Vlaamse Ardennen (Geraardsbergen, Bailegem) in 2002 en in het Brugse hinterland in 2004. In 1995 voert de Golden River Line de broeders over het kanaal naar Gent en Ooidonk.

Weer wat klassieker is de elfjuliuitstap met de bus naar het Kasteel van Wijnendaele, naar 'In Flanders Fields' in Ieper, en naar het Westhoekdorp Watou in 1998 en het bezoek aan Raversijde (Memorial prins Karel, openluchtmuseum Atlantikwall), Nieuwpoort en vandaar met de regenboot naar de IJzertoren in Diksmuide in 2000. In 2001 brengt de bus de Strijdbroeders in Wallonië (Le Grand Hornu, Mons, Bin-

che, Strépy), in 2003 naar Breendonk en Antwerpen, in 2005 naar het broeierige Brussel (parlement, Matonge).

ZINGEN ...

Tot de vaste ingrediënten van de maandelijkse vergaderingen behoort lange tijd het zingen van liederen. In april 1894 wordt op de vergadering een Strijdlid uitgedeeld en aangeleerd. Meester Segers noteert: "Na de bijeenkomst stapten we fier, op maat en in rang door de straten en 't galmde:

*Strijders waren onze vaadren,
Houw en trouw aan God en vorst
Vlaams van bloed in hart en aadren
Katholiek van ziel en borst*

*Wij willen aan de Walen
Niet langer zijn verknecht
Wij willen Vlaamsch: dat is ons tale
Wij willen Vlaamsch: dat is ons recht*

"De menschen liepen buiten en loechen ons tegen. Dan waren er nog geen velos; we bleven samen en trachtten naar de 2de zondag van de maand; er was Vlaamse leute en goed bier tegen ne kluit de grote pint".

Hitparade

In de hitparade van de Strijdbroeders staan romantische en dramatische liederen, heimatliederen, het Vlaamse strijdlid... De verslaggever noteert in zijn schriftjes: "Alfons Hooft zingt Wat aan een Vlaming niet past (van de Knesselaarse dichter Augus Bultynck), De malheuren slapen niet, Ons Vlaanderen en Waar de bezem staat; August Cooreman zingt kluchtliederen en bezingt De lieve mei. Een Maeyens zingt kluchtliederen, Alfons Arnaut pakt uit met In Vlaanderen, Vlaamsch Land, De veuskundigen schoolmeester en August Van de Castele met De Vlaamsche jongen en Eene ongelukkige weze; Hector Bultynck zingt Het schoon lied Het ijselijk Weer en tot het repertorium van Adolf De Baets behoren Het lied van de Liere-man, 't Gevonden Bloemken en Vlaamsch jongelingslied; Octaaf De Waele zingt een Vlaams lied, Louis Spanhove De Tabaksblaas, Victor De Waele Jan in de Kas en Flor Bellaert "gaf af van De Dikke Baas". Florent Spanhove krijgt de lachers op zijn hand met De mode van papier en Emiel Buyse doet hetzelfde met De microbe...

"Knesselare is altijd gekend om zijn zangers. Onder meer De Congo, 12 uren socialist, Murillo, Het valsche alarm, de cirk Barnum, de drie mismaakten... zijn titels van zangspelen die worden uitgevoerd."³⁷

Vanaf de jaren 1950 wordt, onder meer onder impuls van André Van Hooreweghe en Gerard Van de Castele, maar ook van dokter Patrick D'hoore en Julien Willems weer meer aandacht gevraagd voor het lied. Eerstgenoemde ontpopt zich als zangleider, Gerard Van de Castele schrijft enkele drink- en gelegenheidsliede-

Rederijkers drinklied (Gerard Van de Castele)

ren, waaronder "Rederijkers drinklied". Dokter Dhoore dringt erop aan om naast de toneelactiviteit ook het lied te cultiveren en Julien Willems leidt een tijdje de repetities en de uitvoeringen. Op de vergadering worden liederen aangeleerd. De Griffier noteert wel eens dat "laat in de nacht uit het Witte Paard, het nieuwe lokaal, mooie Vlaamse gezangen" klonken. Nu en dan zijn er optredens van een Strijdbroeders-gelegenheids-

De drinkbeker, ingevoerd sinds 1956.

koor³⁸ (bezoek rozentuinen d'Alcantara, opening nieuw Knesselaars gemeentehuis in 1972, enz.). In 1952 trekken de Strijdbroeders zelfs "naar Zelzate voor een Bonte Avond". In de beste verstandhouding met de leden die ook in de fanfare spelen, brengen ze er muziek, zang, dans, humor en sketches. Maar met de doorbraak van de transistorradio, bandopnemer, pick-up, cassette-speler, cd's en in almaar helser tempo mp3-spelers

en ander tuig, wordt de zangtraditie overspoeld door een muziekmassa en gaat de eigen zangcultuur grotendeels verloren.

... EN FEESTEN

Vanaf de stichting is duidelijk dat de Strijdbroeders een nogal 'feestelijke' ingesteldheid hebben. Op zowat alles wat gevierd wordt, zijn ze van de partij. Feesten voor de honderdjarige Rosalie De Neve, de huldiging van burgemeester De Jaeger, stoeten en carnavaloptochten, herdenkingen en vieringen van oud-strijders...

Een goed glas bier was er altijd wel bij. In 1896 bakken ze koeken daags na het concert, in 1897 en 1898 'trakteerde de voorzitter met een tonne bier'.³⁹

Nieuwjaarsfeest

De oudste traditie is het nieuwjaarsfeest. In januari 1894 gebeurt dat voor het eerst in het lokaal "met lekkere koeken". Er wordt al eens een glas gedronken, en men trekt dan "zingend naar de leden-tappers".

Pas op 15 oktober 1958 mogen familieleden voor het eerst mee met hun strijdbroeder naar de vergadering. Naast meespelen in het toneel, mogen de dames nu ook meefeesten. Er is ook de proefballon van het winterse familiefeest. "Om drie uur slopen de laatste huiswaarts met de beste herinnering aan een goed geslaagd familiefeestje. Een dergelijke avond mag wel eens herhaald worden", aldus de griffier, die in die overtuiging blijkbaar niet alleen staat.

"Zijn er elf avonden op een jaar met een culturele waarde, dan komt een avond met gezonde ontspanning toch niet verloren voor". Het lokaal is nogal eens met kaarsen en dennengroen in een gezellige nieuwjaarsfeer herschapen. Een enthousiaste griffier heeft het op een ander moment eens over "Twee lange gedekte tafels met opgezette, goed gecoiffeerde en aangenaam geparfumeerde glunderende gezichten". Na het jaarverslag volgen de nieuwjaarswensen van de deken en de "leutige stemming", gezelschapsspeken, dans, tombola.

Deken Walter van Ryckeghem omstrikt sinds de jaren 1960 zijn kerst- en nieuwjaarswens met "keurige versvoeten... in vondeliaanse verzen... nu eens in 't vroede, dan in 't zotte en soms in 't amoureuze..." Griffier apotheker Julien Vandeweghe verkoopt zijn jaarverslag "in rederijkersrijmpjes", een gebruik dat zijn opvolger Jan Magerman met veel zwier zal overnemen. Nieuwe leden worden plechtig aangesteld. En voorts is er de inbreng van anderen. Schatbewaarder Gerard Van de Castele laat al eens zijn 'Rederijkers-machine' op het publiek los, André Van Hooreweghe animeert met Wachtwoord, met tsiebe en tsoebke en andere Knesselaarse woorden, of zorgt samen met Dirk Van Ryckeghem voor "U vraagt, wij draaien", Geert Van Ryckeghem en Ronny Wittouck brengen als Sint-Elloo en Piet een woord, een lied.

En dan nog niets gezegd over het menu, zo lang ze het kan verzorgd door Suzanne, de moeder van het stamlokaal. Op het menu staat al eens geperste kop en een fijn gekruid en opgevuld speenvarken, paling of hutsepot, waarvan de naam volgens de griffier teruggaat op de Egyptische koning Hatsepoet. De jaren 1970 brengen Wachtwoord en Farce Majeure, en een zeldzame keer zelfs een eenakter. "Van het Vroede naar het Sotte is maar een kleine stap, vooral als dit begoten wordt met gerstenat en wijngeest. Er werd gedanst en gezwanst tot in de vroege ochtenduren" (januari 1973).

Patroonsfeest

In 1970 wordt voor het eerst een patroonsfeest gevierd (december, Sint-Elloo). De traditie van het patroonsfeest wordt in de jaren 1980, de jaren zonder vast lokaal, in ere gehouden. De tafels worden gedekt in het Sint-Anna Instituut, in de parochiale feestzaal, Bulskampveld, Ten Dauwe en De Swaene. Op het menu staat eens een koude schotel, dan weer een paling, een wildmaal of Ardeens gebrad. Een speciale vermelding misschien voor januari 1985, een feest in retrostijl, overgoten met Straffe Hendrik en het laatste optreden in rederijkerskring van liedjeszanger André Van Hooreweghe.

De avondfeesten of nieuwjaarsfeesten vooraan de jaren 1990 worden gekruid met varkensvlees en jazz van Rudi Balliu, waterzooi en folk van Los Quatros en zigeunertonen van De Piotto's, met Freddy Couché (1997), met driekleuren paling en Farce Majeure (1998), met Johnny Champ and the Chimps (1999), de overijverige Confrères de Saint Lazaire, een zelfgenoegzaam cabaretesk groepje uit het Brusselse (2000), nog eens met Farce Majeure (2001) en nog tweemaal Johnny Champ (2001, 2003), Latijns-Cubaanse zonnemuziek van Son Candela en een Jos Bosmansshow van de jonge garde (2004)

Rond de eeuwwisseling komt er wat sleet op de formule. De griffier doet zijn beklag over "de eeuwige zeurpieten en kankeraars, de onverbeterlijke muggenzifters en droogstoppels" die de vorige jaren fel hun best deden (1999). Maar in 2001 moet hij weer vaststellen dat de schwing wat ontbreekt en volgt de vraag naar bezinning over de oude feestformule. In 2002 vergripen de Farce Majeureleden zich voor een laatste keer aan de actualiteit. Jongeren zorgen voor een toemaatje in Woestijnvisstijl en Johnny Champ en de Chimps omspelen het walking dinner. Maar ook dat kan het feest in de traditionele stijl niet redden.

"Misschien wordt het gewoon tijd dat we onze feestformule eens herzien en ons gaan bezinnen over onze feestgewoontes", noteert de griffier. Het wordt

voorlopig inderdaad het laatste avondfeest in die formule (avondmaal, dans). In datzelfde jaar 2004 wordt het patroonsfeest in december verplaatst naar een avonduur. Een achteraf-receptie wordt een alternatief voor het afgelaste nieuwjaarsfeest.

Die patroonsfeesten hebben plaats begin december. Ze krijgen een artistiek kleurtje. In 1993 brengt Dirk van Esbroeck poëzie van Minne en Van Nijlen, in 1994 luistert men naar de strijkers van Trio Di Archi, in 1995 naar poëzie en chanson, gebracht door dorpsgenoot Frank De Gruyter en Johan Sabbe. In 1997 loopt De Swaene vol voor de folkmuziek van Kick'm Jenny, in 1998 voor rustige rock van Bruno en een historische kroniek van de Camere van deken Walter Van Ryckeghem (dia's gulden boek). In 2002 is er akoestische folk met Nestas. In 2003 (110-jarig bestaan) speelt in Ten Dauwe "Violet in Brass", een blazersensemble van Stef Pillaert en vrienden. Nadien volgen nog de Freddy Couché Band (2004),

Vanaf 1996 wordt er regelmatig een quiz gespeeld, op vragen van Renaat De Blaere en Hans Waerniers.

Bijzondere gelegenheden

Gefeest wordt er natuurlijk ook bij bijzondere gelegenheden.

Het twintigjarig bestaan (1913) wordt gevierd met een mis, een optocht naar de 'patronage', voorafgegaan door de fanfare die de Vlaamse Leeuw speelt. In de zaal geeft voorzitter en burgemeester Maeyens een toespraak en worden talrijke Vlaamse liederen gezongen. Nadien volgt toneel. "Tusschen de nummers

van het feestprogramma hield de heer Alfred Segers, onderwijzer en tooneelmeester der Vlaamsche Strijdbroeders, eene voordracht waarin hij de toestand van 1302, in 't opzicht van godsdienst, taal en vaderland, vergeleek met dien van heden en tot de slotsom kwam dat de strijd der Vlamingen heden, met ander wapens, dezelfde als die hunner voorvaderen... Onnoodig te zeggen dat de Vlaamsche Strijdbroeders daarna nog een lustigen avond hebben doorgebracht en dat nog meer dan eens langs de straten het Vlaamsch Strijdlid Wij Willen Vlaamsch heeft weergalmd, met zijn daverend refrein: "Wij willen aan den Walen, niet langer zijn verknecht, Wij willen Vlaamsch: dat is ons tale, wij willen Vlaamsch: dat is ons recht", schrijft de verslaggever van het Fondsenblad.⁴⁰

Het vijftigjarig bestaan van de vereniging valt midden in de Tweede Wereldoorlog. Op het programma een plechtige hoogmis, een feestzitting in de patronage en een toneelstuk. Een van de interessantste bronnen over de Strijdbroeders is het bewaard gebleven verslag van toenmalig schrijver Alfred Segers.

Op 12 juli 1953 is het weer feest. De zestigjarige vereniging wordt ondanks tegenkanting "vanuit Belgicistische hoek" en omwille van de oorlog met een vertraging van tien jaar dan toch Koninklijk. De Strijdbroeders hebben een nieuwe vlag. Een grote feestzitting heeft plaats in café De Lusthof in de Veldstraat. 's Avonds is er vuurwerk.

Bij het 75-jarig bestaan, op de speelplaats van de meisjesschool (1968).

Zittend: Jozef Arnaut, Victor Crappe, Emiel Buyse, Albert Casneuf, Maurits Devreese, Graaf Adhemar d'Alcantara, Walter Van Ryckeghem, Remi Cooreman, Julien Vandeweghe, Julien Willems, Patrick D'Hoore, Jeroom Verniest, Alfons Hooft.

Tweede rij: Antoine Magerman, Remi Van Hooreweghe, Hubert Van Hooreweghe, André Van Hooreweghe, Etienne Schelstraete, Cesar Vermeire, Edgard Buyse, Honoré De Waepenaere, André Busschert, Jozef De Wulf, Wilfried Van Hooreweghe, Roger Maes, Jeroom Van de Castele, Georges Van der Bauwhede, Willy Verhoestraete, Prosper Landuyt, Jozef Vanthuyne, Gerard Van de Castele, Gilbert Buyse.

Derde rij: Alfons Gussé, Gerard Van Sieleghe, Hilaire Van Yper, Gerard Versluys, Roger De Neve, Jules Strobbe, Geert Van Ryckeghem, Theo Van der Bauwhede, Dirk Van Ryckeghem, Georges Stock, Remi Stock, Willy Devreese, Gentiel Verhoestraete.

Een kwarteeuw rederijders (1981):

Zittend: Alfons Hooft, Edgard Buyse, Andre Van hooreweghe, Gerard van de Castele, Julien Vandeweghe, E.P. Goegebeur, Graaf Adhemar d'Alcantara, Maurits Devreese, Walter van Ryckeghem, Julien Willems, Dirk van Ryckeghem, Urbain Van Speybroeck.

Tweede rij: Robert Dhont, E.H. Piet Roggeman, Roger De Neve, Remi Stock, Jozef Gussé, Gerard Caboor, Honoré De Waepenaere, Edgard Van de Castele, Georges Stock, Cesar Vermeire, Gerard Van Sieleghem, Omer Buyse, Jozef Vanthuyne, Hugo Veniest.

Derde rij: Jan Van de Castele, Jozef De Wulf, Jan Geuens, Wilfried Van Hooreweghe, André Vlerick, Etienne Schelstraete, Johan Gussé, Gerard Versluys, Clement Devreese, Willy Devreese, Jerom Bulcke, Gilbert Buyse.

Vierde rij: Joris Van Holderbeke, Leo Lips (schepen van cultuur), Patrick Vervaele, Pierre Bisschop, Prosper Landuyt, Georges Vander Bauwhede, Raymond Standaert, Rik Gussé, Geert Van Ryckeghem, Willy De Grootte, Walter Taghon.

De Strijdbroeders vieren het 75-jarig bestaan in 1968 en trekken met de fanfare voorop naar de feestzitting in het klooster. Het Sint-Gregoriuskoor uit Drongen luistert op. Voor het avondfeest trekken de leden een ander truitje aan... terug naar La belle époque.

Met enige vertraging viert men in 1981 het 25-jarig bestaan van de Camere. Na de mis is er receptie en academische zitting in het gemeentehuis. De muzikale omlijsting gebeurt met oud-Nederlandse liederen door de Gezellen van de H. Michiel uit Brugge. Een 25 leden krijgen een ereteken. Het feestmaal heeft plaats in Het Withof.

Deken Van Ryckeghem

In 1983 wordt tweemaal gefeest. In maart is er de viering van negentig jaar Strijdbroeders, in mei staat de deken Walter Van Ryckeghem vijftig jaar op de planken. Hij krijgt van zijn groep een rode rederijdersstoel aangeboden. (Zie bijlage 4)

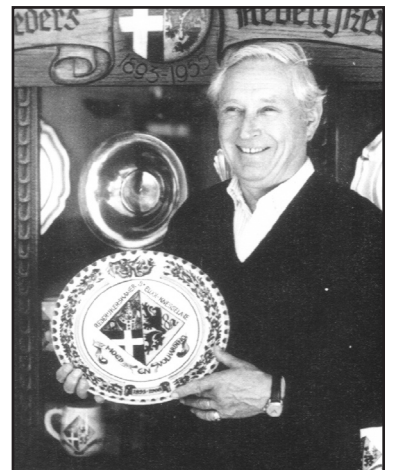
Kroontje

Voorals 1993 wordt een jaar met een kroontje. De Strijdbroeders worden honderd jaar. Het eeuwfeestjaar (stichting 12 maart 1893) wordt gevierd op zaterdag 13 maart met een bijzondere misviering voor

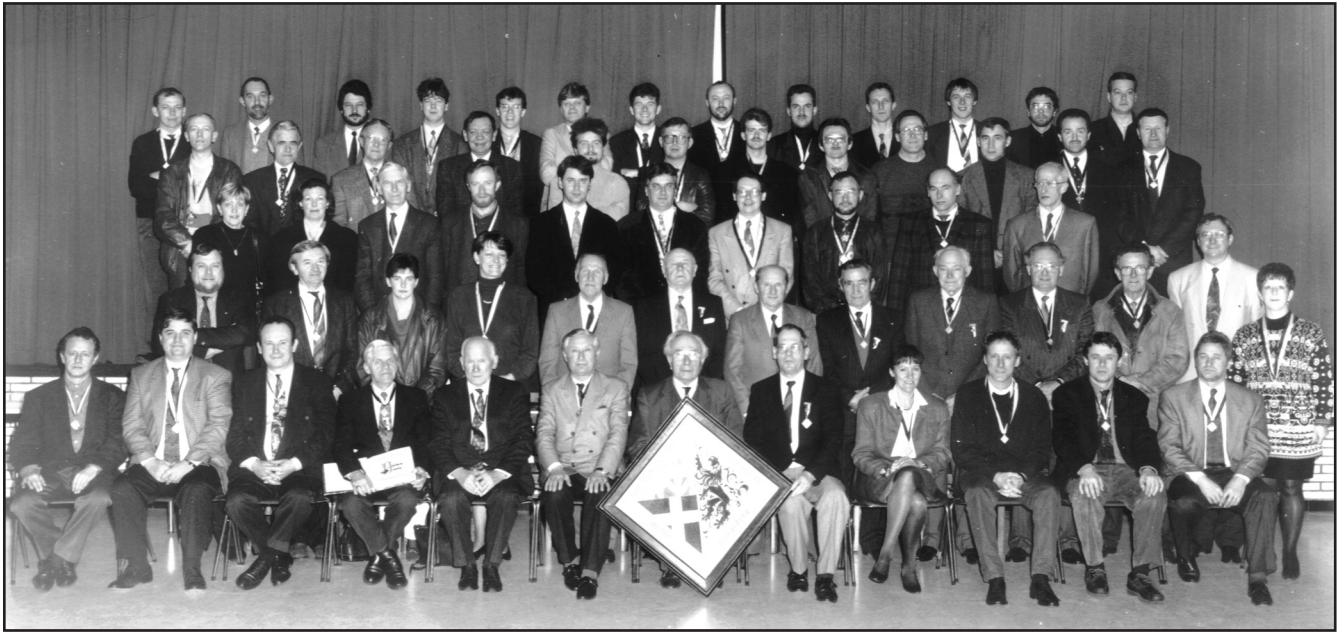
de overleden strijdbroeders, en met de wijding van de nieuwe vlag.⁴¹ De nieuwe vlag, een ontwerp van heraldicus Egard Buyse, draagt in het blazoen de patroonheilige Sint-Elooi, het wapen van de Heren van Knesselare en de Vlaamse leeuw, en de kenspreuk "Moed en Volharding".

Zowat tweehonderd leden, ereleden en sympathisanten luisteren op een academische zitting in het gemeentehuis naar toespraken van Dirk Van Ryckeghem, burgemeester Schrans, cultuurraadafgevaardigde Remi Van Hooreweghe en de prince graaf d'Alcantara. Voorts is er een tentoonstelling van foto's, trofeeën en ander archiefmateriaal in de raadzaal en wordt de "Kroniek Vlaamse Strijdbroeders 1893-1993" voorgesteld.

Een geschiedenis van de vereniging, samengesteld door Jan Van de Castele, m.m.v. Jozef Arnaut en Gerard Van de Castele. Het Limburgse Salonorkest zorgt voor muzikale omkadering. Om 20 uur volgt een avondfeest in de parochiale feestzaal. In zijn toespraak probeert Walter Van Ryckeghem de sfeer te schetsen van de

Deken Van Ryckeghem bij het eeuwfeest (1993)

Het eeuwfeest (1993).

Zittend: Jan Magerman, Frank Stock, Walter Taghon, Edgard Buyse, Gerard van de Castele, Walter van Ryckeghem, Adhemar d'Alcantara, Alfons Hoof, Greta Arnaut, Jan Van de Casteel, Geert Van Ryckeghem, Dirk Van Ryckeghem.

Tweede rij: Theo Van den Kerckhove, Urbain Van Speybroeck, Lieve Geirnaert, Lieve Vandendriessche, Gerard Caboor, Georges Van der Bauwhede, Prosper Landuyt, Jozef Gusse, Willy Verhoestraete, Raymond Standaert, Gerard De Neve, Marc Arnaut, Maria Geirnaert.

Derde rij: Claire Van der Linden, Vera Buyse, Jozef Arnaut, Carlos De Lobel, Hans Waerniers, Jean-Pierre David, Bart Vandeweghe, Rik Gussé, Willy Devreese, Gilbert Buyse.

Vierde rij: Piet De Backer, Jozef De Neve, Jozef De Wulf, Jacky Martens, Piet Arnaut, Andre De Bruyne, Ivan Claeyns, Johan Gusse, Dirk De Meyer, Erne De Blaere, Robert Vanheers, Ivan De Keere.

Vijfde rij: Patrick Poelman, Willem Strobbe, Dirk Peeters, Joeri Martens, Koen Wittevrongel, Vic Van Pucke, Tony Wittevrongel, Renaat De Blaere, Danny Focquaert, Rony Wittouck, Rik Saey, Gab Vanden Brande, Stefaan Vanderhaeghe.

eerste decennia, hij roept cultuurraad en gemeentebe-
stuur op dichter August Victor Bultynck niet uit het oog
te verliezen, omdat hij als Knesselaarse journalist en
schrijver een niet onbelangrijke rol speelde in de Vlaam-
se en sociale strijd op het einde van de 19de eeuw (de
schrijver krijgt later inderdaad een monumentje in de
hovingen van de voormalige sigarenfabriek). Het was
diezelfde Bultynck die als journalist, als hoofdredac-
teur of als spreker voor diverse Vlaamse Verenigingen
herhaaldelijk opriep om in elk dorp een Vlaamse Strijd-
groep op te richten. Vaak gebruikte hij de aanspreking
Vlaamse strijders... De initiële doelstellingen van de
Strijdbroeders (Vlaams, sociaal, katholiek) benaderen
alvast heel sterk de opinie van Bultynck.

In december 2005 is er weeral eens een bijzonder
feest: de Rederijkerskamer Sint-Elooi mag haar vijf-
tigste verjaardag vieren. Voor zo'n 150 gasten wordt
Walter Van Ryckeghem in het gemeentehuis aange-
steld als eredeken. "Gedurende een halve eeuw was
hij op quasi alle activiteiten present en telkens kon
hij de toehoorders boeien met zijn meesterlijke voor-
denvloed", lezen we in het parochieblad.

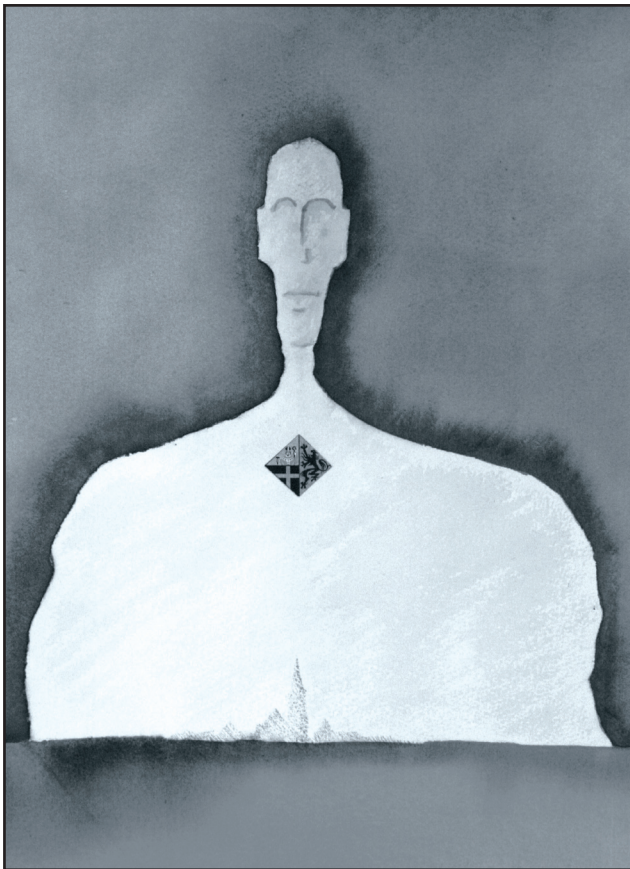
Van Ryckeghem is de generatie na hem – geboren
in de late jaren veertig en de jaren vijftig – stevast
"de jongeren" blijven noemen. Uit die generatie komt
zijn opvolger Renaat De Blaere. Die wees op de ver-
diensten van zijn voorganger, de regisseur, de acteur

in zoveel toneelstukken, de helpende hand bij decorbouw, de man met de zaklamp in aanslag tijdens de repetities, de man die met zijn rijk verbaal talent zijn leden toesprak bij openen en afsluiten van ontelbare vergaderingen, en die nieuwjaarswensen verpakte in nieuwjaarsverzen op rijm”.

De nieuwe deken wees op de uitdagingen voor de toekomst van de vereniging: “de homo zappiens van achter zijn tv of pc krijgen”, het wordt steeds moeilijker. “De grootste uitdaging voor de komende jaren zal ongetwijfeld zijn om jongeren aan te trekken in onze rederijderskamer”, aldus De Blaere.

Ter gelegenheid van het vijftigjarig bestaan van de Camere ontwierp Gab Van den Brande, naar analogie met de aantstelling van de Camere in 1955 een oorkonde. Een document dat een blijvende herinnering moet zijn voor het 50-jarig bestaan. Gab maakte uiteindelijk een eigenzinnig aquarel waar de kijker een eigen interpretatie mag aan geven. De deken gaf alvast zijn interpretatie: de rederijker heeft geen dikke nek. Zijn torso is als een stomp over Knesselare gezet (profiel van de kerk en het dorp) en in die stomp straalt ook zijn licht over de huizen en de mensen. Frank Stock toont een boeiende reeks beelden en geeft de zitting een historisch, en zelfs wat melancholisch tintje.

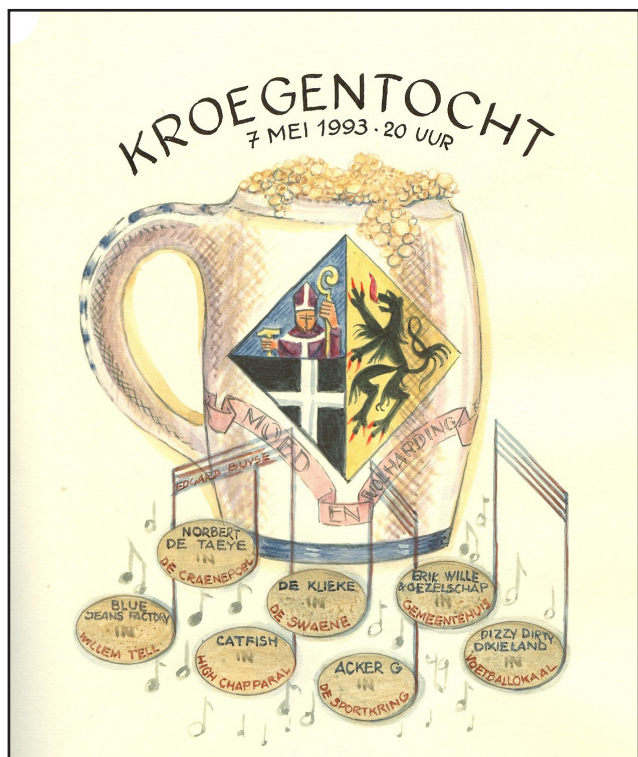
De Rederijker (Gab Van den Brande)

Deken Van Ryckeghem geeft de fakkel door aan Renaat De Blaere.

KROEGENTOCHTEN

In dit hoofdstukje bijzondere feesten moet ook de Kroegentocht vermeld. Het hele werkjaar (september 1992 tot september 1993) staat in het teken van het eeuwfeest. Topactiviteiten zijn het toneel in december 1992 (een mix van Paradijsvogels en Dorp der Mirakelen van Gaston Martens in een bewerking van Dirk Van Ryckeghem), maar een absoluut hoogtepunt is ook de organisatie van een eerste Knesselaarse Kroegentocht op zaterdag 7 mei. Die voltreffer wordt in zeven cafés ingekleurd met optredens van Norbert De Taeye (De Craenepoel), Blue Jeans Factory (Willem Tell), Catfish (High Chapparal), De Klieke (De Swaene), Erik Wille en gezelschap (Gemeentehuis), Acker-G (De Sportkring) en Dizzy Dirty Dixieland Band (voetballokaal).

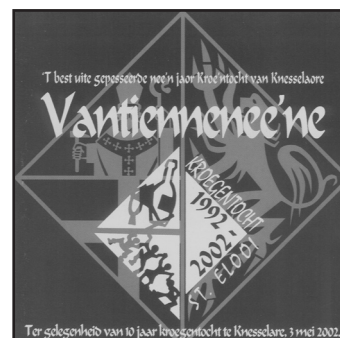

Sindsdien kunnen de muzikliefhebbers elk jaar in mei in een tiental Knesselaarse kroegen op zoek naar muziek en vriendschap. De kroegentocht is dankzij de vele sponsors een rendabel initiatief dat de vereniging financieel overeind houdt.

Ook kroegen komen en gaan. De kroegentocht startte in zeven cafés, waarvan de meeste uithangborden ondertussen verdwenen zijn (De Craenepoel, de Willem Tell, High Chapparal, De Swaene, Café Gemeen-

tehuis, De Sportkring en het voetballokaal). Maar andere kwamen in de plaats (De Buize, Dorien's, De Clochard, La Mouche, Enjoy, Poezenhoek, De Litanie, Jeugdhuis 't Effect, De Welkom, de Nobis...)

Op eigen benen of met het trammetje (Het Kamielke) laveren de bezoekers tien jaar later al tussen een tiental cafés. Van de tiende kroegentocht (2002) wordt een cd-opname gemaakt. In 2004 wordt voor de gelegenheid een eigen Strijdbroedersbier gebrouwen en verkocht. Het "Eirke".

EN NOG VEEL MEER ...

Dat de Strijdbroeders in oorsprong katholiek en Vlaamsgezind waren, impliceerde niet dat ze geen belangstelling hadden voor andere maatschappelijke thema's. In geen geval. Al in de beginjaren is er bredere interesse voor diverse aspecten van de samenleving, maar het is toch vooral na de Tweede Wereldoorlog dat de versnelde politieke, economische en de nieuwe culturele stromingen zorgen voor een verruiming van het werkveld.

De verslagen van de drie verslaggevers van de vereniging (Alfred Segers, Julien Vandeweghe en Jan Magerman) geven een schitterend beeld van de veranderende tijdsgeest. De onderwerpen van de voordrachten zijn hiervan een boeiende spiegel.

Voordrachten

Alfred Segers was niet alleen verslaggever, hij gaf ook tientallen voordrachten. Helaas is één verslagboek ergens achtergebleven op een uitstap naar Maldegem (1907-1931).⁴² Een greep uit de onderwerpen waarover hij sprak: Hugo Verriest; Waarom bestaan wij als maatschappij? Minachting der hoogere stand voor de Vlaamsche taal; Drankmisbruik; Schoone gebruiken in Vlaanderen; Boerenkrijg; Vaderlandsliefde.⁴³ In de periode 1901-1907 spreekt hij driemaal per jaar (Wat Vlaanderen door de eeuwen heen van Frankrijk te lijden had; Eupen en Malmédy, Duitsland, Congo, Het huwelijkscontract, Bewegingen der aarde, Vlaanderen van 1830 tot heden, Vergelijking Vlaanderen 13de-14de eeuw met huidige Vlaanderen, Ons levensdoel, De lijfrentekas, Het Davidsfonds, Europa, China, Japan...)

Voorzitter Maeyens is te gast met exposés over de Herziening der grondwet, Oorsprong der namen, over Liefde, over het Wetsvoorstel Cooreman-De Vriendt, over Brugge. Jules Arnaut heeft het in de eerste jaren over Grieven van de Vlamingen, over 11 juli, over Vereischten om kiezer te zijn, over Vlamingen in Venetië... Zijn broer Alfons over Paus Leo XIII, Leon Rodts komt wel vaker (intercommunale toneelbond, de postcheque, Guido Gezelle, Vlaamse Beweging), net als Maurits Hooft (Marieke van Nijmegen), onderpastoor Van den Brande (Onze Vlaamse Strijd, Reis naar Rome), EH Segers (Doel der Vlaamse Strijd, Volksverbastering in Vlaanderen, Luther...), Raymond Segers (De bieën, elektriciteit, Plantenleer, De Spinnen...)

Botsing der gedachten

In zijn verslag noteert Segers in 1934: "Hier in de vergadering ook zou het licht moeten komen uit de botsing der gedachten". In de verslagboeken van na 1931 vinden we dat hij in die latere jaren – hij is dan al geen jonge kerel meer – even actief blijft, met voor-

drachten over Het karakter, Optimisme en pessimisme, De gebroeders Van Raemdonck, De militaire en monetaire crisis, Bijnamen van Vlaamse gemeenten, Straatbelasting en wegenistaks, Abessinië (Ethiopië), De Schelde, Spanje, Het communisme, Eendracht maakt Macht, Het Geluk, Namen en voornamen, Vlaamse folklore, Spelling, Onze rijke taal, De oudstrijders, Het Davidsfonds, Het christendom. Hij was een man met een heel brede belangstelling, maar ook met humor. Als hij na een voordracht over de koloniale loterij de aanwezigen lotjes aansmeert, is hij niet te beroerd om de vergadering nadien afscheid te nemen van die nieuwigheid: "De trekking van de koloniale loterij heeft onze inleg totaal verkiekenpoot"... Tijdens de oorlogsjaren, hij wordt dan al een jaartje ouder, klaagt hij over gebrek aan opvolging: "Zoo zongen de ouden, waarom piepen de jongen niet? Een pessimist zei: moest de schrijver er niet zijn op de vergaderingen, ze mochten die maatschappij begraven met een zinking om 16.30 ure"...

Enkele jaren voordien, in 1937, had Segers nog even gehoopt op beterschap. De piepjonge Alfons Ryserhove komt als 17-jarige student onderwijzer spreken over Knesselare (archeologie, geschiedenis, legenden, molens). De komende jaren is Ryserhove te gast met voordrachten over Guido Gezelle, over de Sint-Willibrorduskerk, over 11 juli, en spreekt hij eens "twee volle uren" over de letterkunde in de Noorderlanden. Ook Henri Van Hooreweghe (over de maan, over pater Fleerackers), pater Rodts (de missies, China) en later pater Louis Goegebeur zijn met diverse onderwerpen welgekomen "eigen mensen". In de jaren 1960 en 1970 nemen groepen jongeren initiatieven rond enkele grotere projecten (Streuvels, Timmermans, Uilenspiegel). De jongste decennia worden de voordrachten door eigen leden eerder uitzonderlijk.

Alfons Ryserhove geeft uitleg in het Drongengoed.

De culturele interesse is veel ruimer dan het prominent aanwezige toneelleven. In de lokalen van de gemeenteschool wordt in 1958 een tentoonstelling georganiseerd met werken van de Strijdbroeders. Nemen deel: Edgard Buyse, Omer Buyse, Edgard Locks, Oswald Schelstraete, Roland Van Heyste (schilderijen), Alfons

Hooft, Edgard Van de Castelee (foto's), Alfons Ryserhove (schrijver) en Gentiel Verhoestraete (mecano). Er worden ca. 600 kaarten verkocht.

Hoe de tijden veranderen beseffen we vijftig jaar later als we grasduinen in de verslagen van de vergaderingen. In het pre-televisie tijdperk is de doorsnee Vlaming voor zijn kennis over de rest van de wereld nogal eens aangewezen op mondelinge getuigenissen van anderen. Dat ideeëngoed permanent in beweging is, vandaag in en morgen out, verduidelijken we met een paar voorbeelden. Uit de mond van spreker Ingels noteert de griffier in 1958: "De negers moeten op een heel andere manier aangepakt worden dan de blanken. En dat begrijpen sommige blanken nog niet. De neger is uiteraard lui en men mag hem bijvoorbeeld geen werklozensteun geven of anders werkt hij niet meer. Ze teren vaak op het werk van hun familieleden." Een Vlaamse blik op een net nog niet onafhankelijk Congo. Mgr. De Bruyne, rector van het pauselijk instituut voor kristelijke oudheidkunde, laat Knesselare weten dat "de echte Romein hooghartig is en soms brutaal" en dat "in zijn physionomie sterk Arabische trekken te ontdekken zijn".

Veranderende mentaliteit

Een getuigenis van de veranderende mentaliteit in de jaren 1960 is de komst in 1964 van de "gladde spreker" Louis De Lentdecker, die het heeft over prostitutie en met de Strijdbroeders "een wandeling door de onderwereld" maakt... "Voor ons, mensen van de gezonde buiten, werd dit een beschamende revelatie over wat uit schone liefde groeien kan... Wie een breed verslag over deze voordracht wil, kan zich het boek van LDL over de onderwereld aanschaffen (Lichte meisjes, zware jongens). Wij mogen besluiten dat wij moeten gewapend zijn, in een wereld die groeit, tegen grijparmten van het milieu dat ook onze gezonde buitenlucht stilaan komt verpesten", aldus de griffier.

Democratisering

In november 1966 leidt Omer Mattheeuws een discussie over "Jeugd en literatuur". De Strijdbroeders discussiëren over erotiek. Mattheeuws leest fragmenten voor uit een boek. "Uit de discussie hierover

besloot men dat dit boek wel door de rijpere jeugd mag worden gelezen, maar onder controle". Na een fragment uit *De onttaarde slapers* van Ward Ruyslinck concludeert men: "Het pessimisme is voor de jeugd slechter dan de erotiek. Het seksuele is natuurlijk. Het pessimisme is tegennatuurlijk. Het seksuele gaat uit van een waarde: de liefde. Het pessimisme steunt op geen waarde"...

De jaren 1960 zijn om diverse redenen bewogen jaren. Onder meer omwille van de nieuwe openheid, de democratisering. Ook binnen de Strijdbroeders kan nu worden gediscussieerd en mogen jongeren "de stok in het hoenderhok werpen", want "idealisme en contestatie is eigen aan jeugdige mensen". Op de bijeenkomst van december 1968 werd gedebatteerd tussen KSA'ers en CVP'ers. Namen deel aan de discussie: Rik Gussé, Marc Arnaut, Arnold Strobbe, Dirk Van Ryckeghem, Antoine Van Maldeghem en Chris Van Daele. De griffier besluit: "Bij iedereen groeit de bekommernis om de mens niet te laten verloren gaan in de maatschappij, maar hem in het middelpunt te plaatsen. Nu meer dan ooit spreekt men van de rechten van de mens."

De greep uit de jeugd van Knesselare '68: Johan Gussé, Willy Van Sieleghem, Rony Wittouck, Jan Magerman, Rik Gussé en Geert Van Ryckeghem. Na een optreden van de Strijdbroeders.

Dokter Bockaert (gynaecoloog) en E.H. Basiel Maes (moraaltheoloog) spreken op dinsdag 11 maart 1969 over geboortebeperving. Hieruit leren we dat "de onderbinding van de eileiders van de vrouw of van de zaadorganen van de man noch door de Kerk, noch door de wet is toegelaten. Onderbroken geslachtsverkeer zou "nadelige werking" hebben voor de geestesgesteldheid van de vrouw, het condoom "onschadelijk" zijn. Andere middelen zijn de plastiekspiraal, de periodieke onthouding en de pil, die "onschadelijk" is, wanneer ze genomen wordt door een gezonde vrouw gedurende een beperkte tijd en onder dokterscontrole. Basiel Maes spreekt in de zin van de encycliek *Humanae Vitae*. "Volgens de encycliek is er maar één methode toegelaten en dat is de periodieke onthouding, tenzij bij therapeutische indicaties". "Iedereen ging naar huis met de wijsheid die hij had opgedaan... en de boer die ploegde voort", aldus de griffier.⁴⁴

Nog een signaal van verandering is de komst van vrouwen in de vereniging, al is dat toch maar met mondjesmaat. De eed bespreekt pas in 1970 een voorstel om de vereniging 'gemengd' te maken. Op een informatieavond op 11 mei 1970 wordt onder de leden een peiling georganiseerd. Er zijn die avond weinig aanwezigen. Vijftien leden zijn voor, elf zijn tegen. Maar nadien gebeurt niets. In november 1976 beslist de Eed de Camere een voorstel te doen om ook vrouwen als lid toe te laten. In het verslag van de volgende vergaderingen daarover echter geen spoor. De eerste vrouw (Greta Arnaut) wordt pas lid in 1986. In 1987 volgen Maria Geirnaert en Lieve Vandendriessche, begin de jaren 1990 wordt Vera Buyse het vierde lid.

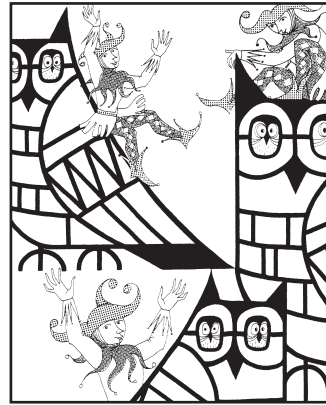
Die interesse voor vrouwen toont zich ook in een ander initiatief in 1972. Het verenigingsleven leidt wat aan bloedarmoede. In oktober 1972 wordt een proef genomen: een kruisbestuiving van Strijdbroeders en NCMV-vrouwen. Vijftien leden gaan op vrouwelijk terrein luisteren naar pater Decraemer en zijn verhaal over zijn stichting Tele-Onthaal. "Dit is wel een experiment dat nuttig is omdat, op een gemeente, veel bonden afzonderlijk van elkaar inspanningen doen voor opgang in hun streven, maar telkens ontgoocheld worden door het kleine aantal aanwezigen", aldus de griffier. Maar dit experiment leidde uiteindelijk tot niets.

Tweede adem

Het activiteitenlijstje van 1974 is vlugger gelezen dan alle vorige... De opkomst blijft mager, het principe van de maandelijkse vergaderingen komt in het gedrang... Op 11 maart 1975 volgt een vergadering met bespreking van die situatie. Even is er sprake van tweemaandelijkse vergaderingen, maar er wordt gewaarschuwd voor vervreemding... Stilaan vindt de vereniging evenwel een tweede adem, onder meer door actie van een nieuwe generatie jongeren, maar ook door het aansnijden van nieuwe thema's.

Begin de jaren 1970 was de Groene Beweging nog vrij embryonaal. Nochtans werden in 1970 al de eerste milieusignalen richting Strijdbroeders gestuurd. In dat Jaar van de Natuur spreekt Jozef Vanthuyne over natuurbescherming, bioloog Ekhart Kuyken over biologisch evenwicht. Rederijders trekken in juni te voet door Knesselare, en leren in augustus in het Drongengoed het onderscheid tussen korst- en levermossen, tussen spechtgaten en nagelgaten. En de deken spreekt: "De openbare machten moeten wakker geschud worden om de natuurreervaten te beschermen".

Interesse voor het lokale leven was er ook altijd. In 1970 verschijnt het eerste nummer van Uil en Spiegel, een tijdschrift dat Knesselare in beeld brengt. De zuurstof komt vooral van enkele Strijdbroeders. Dat wordt later ook zo met de edities van de tweede serie Uilenspiegels in de periode 1980-1986. In 2002 geven de Strijdbroeders hun steun aan de start van het nieuwe tijdschrift van het Dialectgenootschap Zuidwest-Meet-

de nieuwe Prince van de Rederijderskamer.

jesland, op het getouw gezet door Aalternaar Erik Wille. Doel: de dialecten van Aalter en Knesselare (en deelgemeenten) op te tekenen. Een project met steun van prof. Taeldeman. De Strijdbroeders krijgen via de Eed de eerste nummers op proef gratis aangeboden. Prof. Taeldeman wordt later

Vermeldenswaard zijn zeker de initiatieven van een eigen jongerenwerkgroep rond Felix Timmermans en rond Tijn Uilenspiegel. In 1976 zijn er op een evocatie van Uilenspiegel circa 300 aanwezigen. In 1978 en 1979 worden Uilenspiegeldagen georganiseerd. Uilenspiegel krijgt ook zijn monument in zijn geboortedorp Knesselare.⁴⁵ Afvaardigingen uit andere Uilenspiegelcentra (Mölln, Schöppenstedt, Braunschweig, Damme) delen in het feest.

Economische veranderingen

Stilaan vergroot ook de belangstelling voor maatschappelijke ontwikkelingen. Zo groeit de interesse voor de industriële en economische veranderingen met voordrachten en bedrijfsbezoeken (1960: Brugeoise; 1961: spinnerijen en nieuwkuis Schietse Gent; 1962: brouwerij De Splenter Dentergem; 1963: Claeys Zedelgem; 1964: Brugge; 1965: Gent-Terneuzen; 1966: weverijen Van Damme en buismeubelen Eeklo; 1967: garnalen en humor in Zeebrugge; 1968: UCB Zandvoorde; 1969: CBRT Brugge; 1970: Comelco Aalter; 1973: UCO...

Jan Wauters, een van de ontelbare gasten

Groene opstoot

Deze economische 'golf' wordt gevolgd door een zachtere, 'groene opstoot' (1971: Het Zwin; 1972: voetrally; enz...). Nadien volgen talrijke wandelingen in natuurgebieden. Het stappen wordt stilaan een junigewoonte. Van wandelen in Drongengoed (1983 tot 1986), Bulskampveld (1984) en het bezoeken van een bosboomkwekerij bij Strijdbroeder Gust Lips, verlegt men de horizon naar Brugge, het territorium van erelid Julien Vandeweghe (zoektocht 1987 en 1988) en een bezoek aan het kasteel van Ooidonk (en het meer dan prikkelende jeneverstokerijtje van Filliers) (1989). Wandelingen (juni) en stadsbezoeken (juli) worden nu een vast onderdeel van het jaarprogramma. De Strijdbroeders gaan avondwandelen in Antwerpen (1995),

DRIEDAAGSE REIS NAAR NORMANDIE

6, 7 en 8 augustus 1993

Programma : 1ste dag :	via <i>Rijsel</i> naar <i>Amiens</i> - koffiepauze <i>Honfleur</i> : middagmaal + stadsbezoek <i>Trouville</i> : korte geleide wandeling <i>Caen</i> : vrij avondmaal + overnachting
2de dag :	<i>Caen</i> : bezoek oorlogsmuseum 'Memorial' <i>Courseulles</i> : mogelijkheid tot oesterdegustatie <i>Arromanches</i> : middagmaal + bezoek landingsplaatsen <i>Bayeux</i> : bezoek 'Tapisserie' <i>Caen</i> : vrij avondmaal + overnachting
3de dag :	<i>Coquainvilliers</i> : bezoek Calvadosdistillerie 'Boulard' <i>Rouen</i> : middagmaal + geleide stadswandeling + vrij Terugreis met laatste stop te <i>Péronne</i>
Prijs :	6500 frank voorschot 1500 frank kontant te betalen bij inschrijving saldo 5000 frank te storten één maand voor afreis
inbegrepen :	vervoer, logies, ontbijt, middagmalen, uitstappen, inkomgelden en fooien
niet inbegrepen :	supplement éénpersoonskamer 600 fr. per nacht, avondmalen, dranken
Inschrijving :	<u>vanaf 16 februari 1993</u> om 20 uur in 'De Swaene' (vóór de maandelijke vergadering) of <u>later</u> bij Carlos De Lobel, Geuzestraat 29, Knesselare of Robert Vanheers, Sacramentstraat 19A, Knesselare
Belangrijk :	* de inschrijving is slechts geldig mits contante betaling van het voorschot (1500 frank) * leden hebben voorrang tot 1 maart 1993 * plaatsen op de bus volgens inschrijving

in de Assenedse polders (1996), in Aalst (1997), in Kortrijk (1998), in Gezelle-Brugge (1999), Gent (2000), de krekens in Sint-Jan-in-Eremo (2001). Juni-avonden zijn er ook in Loppem en bij de straffe Hendrik (1990), in de Gentse Kuip en 'bij Wolf' (1991), in Damme en bij het Brugse Tarwebier (1992).

Nieuw zijn ook de meerdaagse uitstappen. Carlos Delobel, Robert Vanheers en Geert Van Ryckeghem organiseren op 6, 7 en 8 augustus een driedaagse reis naar Normandië. In 1994 fietsen de Strijdbroeders door de Hoge Veluwe. Voor meerdaags fietswerk gaan ze naar het Nederlandse Rolde (1995) en bollen

ze tussen Utrecht en Amsterdam (1996).

Almaar meer wordt ook het bijwonen van toneelvoeringen (zie verder) en andere activiteiten buiten de gemeente toegevoegd aan de agenda. Zo gaan de Strijdbroeders naar de Proms in Antwerpen en naar de tentoonstelling 500 jaar Memling in Brugghe (1994), naar de tentoonstelling "Van realisme tot symbolisme" in het Kunstcentrum Oud Sint-Jan, in oktober de 7 de Biënnale van Vlaamse Hedendaagse Kunst in het gemeentehuis van Aalter (1995).

Ze bezoeken Fabricom en de Boelwerf (1999) en het Ensorhuis in Oostende (1999) en net niét de rozentuinen van de prince d'Alcantara (2001) omdat "een bambi onuitgenodigd een bezoek bracht aan de hovingen en het jonge hertje voor zijn ontbijt de rozenknoppen en malse bladeren van de rozelaars oppeuzelde", schreef de Prince Adhemar d'Alcantara. In juni 2002 zijn er zelfs twee uitstappen, eentje naar het Boomse steenbakkerijmuseum en eentje naar de Jan Van Eyck en de Vlaamse Primitieven-tentoonstelling in het Brugse Groeningemuseum. In de daaropvolgende jaren verlaten ze Knesselare nog voor het Gentse miljoenenkwartier (2003), voor het Raveelmuseum in Machelen-Zulte (een mislukt zaterdagnamiddag-experiment in 2004), voor een wandeling door natuurgebied de Gulke Putten in Wingene (2005). Gewandeld wordt er ook in het Drongengoed.

Aandachtig luisteren naar monsieur Boulard

Uitkijkend over de kliffen in Arromanches

(TONEEL)FEESTEN VOOR HET VOLK

Van bijzonder belang in het leven van de Strijdbroeders zijn de toneelactiviteiten. Vast staat dat er in Knesselare al voor de stichting van de Strijdbroeders toneel werd gespeeld, maar hierover zijn maar heel weinig gegevens bewaard. De vele toneelgroepen die tot op het einde van de 18 de eeuw 's zondags na de verspers in alle dorpen vertoningen gaven, verdwenen na de Franse Revolutie. Er bleven alleen hier en daar liefhebbersgroepen over. Rond 1848 begon het dorpstoneel te herleven. In de lokale nieuwsbladen verschijnen berichten over "toneel oefeningen". De bloei ervan werd echter geremd door de tegenwerking van de geestelijkheid die het theater als duivelswerk beschouwde. Toch geeft een telling in 1864 reeds 27 stads- en dorpstoneelgroepen voor Oost-Vlaanderen.⁴⁶

Met de stichting van De Strijdbroeders wordt die trend gevolgd. Bijna onafgebroken brengen ze na 1893 jaarlijks een of twee toneelopvoeringen. Op tweede kerstdag 1893 heeft de eerste voorstelling plaats in de kantwerkschool van het klooster. Men speelt twee blijspelen (Mijnheer is op reis en Het portret van een schoonzoon) en een drama (De oudste zoon, een dronkaard). Deze avondfeesten – in de praktijk namiddagconcerten – gebeuren vaak in samenwerking met de fanfare (zeker tot 1922) en het zangkoor (vermoedelijk tot 1906). Als het al eens gebeurt dat de fanfare niet in staat is 'een stuk uit te voeren waardig van het concert', volgt vanuit het fanfarebestuur de suggestie 'dat gij ons eene "estrade" niet zult weigeren'.⁴⁷

Al in 1893 vragen de Strijdbroeders om een goudtag van toneelverenigingen in Knesselare te organiseren, maar 'de afzondering dezer gemeente en haar gebrek aan gemakkelijke verkeersmiddelen' is een probleem.

Toneelmicrobe

Over de toneelmicrobe lezen we meer in een verslag van het avondfeest van 8 en 9 december 1900, waar "toehoorders waren uit 18 verschillende steden en gemeenten": "Het tooneel is eene uitstekende school van verzedelijking: het tooneel kan de borsten doen zwellen van vaderlandsliefde, de gemoederen ophitsen zoo dat men opspringt de wapens in de vuist en stormloopt tegen den dwingeland, gedenk de septemberdagen van 1830; het doet afschuw ontstaan van de ondeugd en bewondering voor het goede, het edele; het doet tranen weenen van medelijden nevens tranen van opgewekte blijdschap. Daarom moeten wij er op uit zijn stukken te vertoonen die het volk verbeteren, stukken uit het dagelijksch leven moeten den voorkeur hebben".⁴⁸

Merkwaardig is wel wat de verslaggever in 1902 kritisch noteert over de aanwezigen op de voorstelling

van het stuk Breydel en De Coninck: "Veel vrouwen en dochters, weinig mannen. 't Schijnt dat de mannen de heldentijd van 1302 menen te kennen".

In maart 1904 vergaderen in een Ursels café leden van de toneelbonden uit Aalter, Ursel, Baarle, Hansbeke, Zomergem en Knesselare. Ze beslissen een overkoepelende vereniging op te richten voor wederzijdse hulp bij de toneelopvoeringen. "Hiertoe zouden zij samen de schoonste en nieuwe stukken aankopen en eene algemeene bibliotheek samenstellen van de reeds in bezit zijnde tooneelwerken ten dienst van al de aangesloten kringen. Men zou nuttiger en voordeliger voor kleding en gelaatsverandering zorg kunnen dragen. Men zou wederkeerig elkanders feesten bijwonen, enz.". Notaris Vital Maeyens zit de vergadering voor als die in mei bijeenkomt in Ursel. Ook Lovendegem, Ruiselede, Sint-Margriete en Wingene sturen een afvaardiging. Maeyens wordt ook voorzitter van de regionale toneelbond, Maurice De Mulder ondervoorzitter, August Laroy schrijver-schatbewaarder.

In een pre-elektrisch Knesselare hebben de toneeluitvoeringen in die tijd plaats op een zondagnamiddag, vaak om 15 u. In oktober 1894 beslissen de Strijdbroeders hun avondfeest (het 'Concert') niet op tweede kerstdag te leggen, maar wel op 6 januari 1895. Vooruitziende mensen in het bestuur hadden berekend dat het op tweede kerst geen volle maan was... Op de affiches wordt vermeld dat de voorstelling zal geëindigd zijn voor het vertrek van de laatste tram naar Brugge en Gent.

Den arme gegeven is Gode geleend.

GEMEENTE KNESSELARE.
VLAAMSCH- KATHOLIEKE MAATSCHAPPIJ
Kenspreuk: « MOED EN VOLHERDING. »

MET MEDEWERKING DER ZANG- EN FANFARENMAATSCHAPPIJ

LUISTERRIJK AVONDFEEST
ten voordeele der armen, ondersteund door de Confrerie van den H. Vincentius-à-Paulo.
Op Zaterdag 6 Januari (Driekoningen) en Zondag 7 Januari 1900.
IN DE ZAAL DER KANTWERKSCHOOLO.

PROGRAMMA:

1. OPENINGSTUK door de Fanfarenmaatschappij « WILLEN IS KUNNEN »
2. **VERGETEN EN VERGEVEN**, drama . . . PALMER PUTMAN.
1ste bedrijf, - « De Bedreiging. »
PERSONEN:
VAN MAERCKE, landbouwer, A. De Baets, NOLLE KREMPELS, A. Hoof.
NANT, zijn knechten, A. Segers, TAMBOER, C. Dhaev.
TIST, Em. Speelbaert, LEMMENS, herbergier, J. Stock.
POLKEN, Nant's zoonje, A. Hoofs, VELDWACHTER, E. Spanhove.
BEHAERT, landbouwer, P. Spanhove.
2de bedrijf, - « De Brandstichter. »
3de bedrijf, - « VERGEEF ONS ONZE SCHULDEN. »
3. **DE PARAPLU**, komieke drijzing.
PERSONEN: SEPPEN, J. Stock, STIEN, A. Hoofs, LUCAS, C. Dhaev.
4. KOOR door de Zangmaatschappij « Ste CECILIA. »
5. **A PROPOS VAN EZELS**, kluchtspel in een bedrijf, J. WYTINGK.
PERSONEN:
VAN DOMMEL, rentenier, A. Hoofs, CAPARDEAU, Waal, enlskoopman, J. Arnaut.
FELIX, zijn neef, A. Segers, DIRK, knecht van Van Dommel, O. Bayse.
HUGO, vrienden van Felix, A. De Baets, ONDARM, J. Stock.
ARTHUR, P. Spanhove, NACHTWAKER, E. Cornelis.
6. **VOGELS VOOR DE KAT**, komieke vijfzang.
PERSONEN: BAAS JAN, ketellapper, A. Rodts, SIFS, leergast, E. Spanhove, LEO, leergast, A. De Baets.
BERTJE, leergast, H. V.D. Coste, PIER, leergast, E. Speelbaert.
De Fiano wordt bespeeld door Mr A. VAN SEYEREN.
HET BESTIER DER « VLAAMSCH- STRIJDBROEDERS »:
Schrijver, A. Segers. Ondervoorzitter, A. Arnaut. Voorzitter, Vital Maeyens. Leden, J. Arnaut en L. Spanhove.

PRIJZEN DER PLAATSEN:
Voorbehoudene fr., 2,00 Eerste fr., 1,50 Tweede fr., 1,00
Derde fr., 0,50.

Kaarten zijn te bekomen bij de leden der Maatschappij.
Deuren niet open vóór 3 ure. — Begin om 3 1/2 ure stipt.
DIT PROGRAMMA DIEN TOT UITNOODIGING.

Knesselare, drnk. Gul. Arnaut-Gyselsrecht.

Bij de schikkingen voor het avondfeest heeft men het over de prijzen der plaatsen. Blijkbaar komen ook jonge kinderen mee naar de avondfeesten (weliswaar 's namiddags). In de vergadering van december 1896 legt men de entreprijzen vast. Kinderen onder de eerste communieleeftijd betalen 0,10 centiem, kinderen tot 15 jaar 0,25 centiem, en "grote mensen" 0,50 centiem... In de nieuwe patronage varieert enkele jaren later de prijs van een kaartje voor het toneel van 1 fr. (derde rij) tot 3 fr. (eerste rij). Daarnaast is een galerij, maar daar mogen alleen "de heeren" plaatsnemen.

Populair

De toneelgroep van Knesselare is bijzonder populair in de regio. "We telden eens toeschouwers uit 21 verschillende gemeenten, de familie kwam dan nieuwjaarswensen den 1sten zondag van 't jaar", vertelt meester Segers in 1943. De toneelgroep speelt regelmatig ook buiten de gemeente. Van 1905 tot 1914 treden de Strijdbroeders op voor de Katholieke Burgersgilde van Maldegem. Dit gebeurt op aanvraag van pastoor Van Loo, die vroeger in Knesselare had gewoond. "We kregen 100 fr. En later 120 fr. We dronken daar wijn en verteerden er 100 fr. bij. Daar hebben wij misschien de aangenaamste uren beleefd", aldus meester Segers in een latere terugblik op die tijd. Florent Spanhove is in die tijd 'de beste speler', aldus nog Segers.

Enkele spelers van het eerste uur: Florent Spanhove, Leon Hooft, Jozef Buyse en Maurice Gernay, opgekleed voor 'Hoger Op'.

Het eerste toneel wordt gespeeld op een in Kleit geleend theater, maar kort daarna maken Alfons Hooft senior en Hippoliet Buyse er zelf een. Sterk, handig gebouwd en verplaatsbaar. Dat is nodig, want men speelt

Een van de vele prachtige decors, geschilderd door Emiel Buyse.

dan nog in de kantwerkschool (klooster), waar het theater telkens weer moet worden opgebouwd en afgebroken. De zaal biedt er plaats aan zo'n 400 mensen.

Vanaf 1902 wordt toneel gespeeld in de nieuwe parochiezaal (de patronage) in de Kloosterstraat, "t schoonste teater uit den omtrek". Het theater verhuist mee van het klooster naar de patronage en blijft eigendom van de Strijdbroeders. In zijn verslag schrijft meester Segers: "De toenmalige pastoor Ide riep: 'Mannen, gij hebt mij geholpen met uw theater hier te plaatsen. 't Blijft altijd uw eigendom en ik zeg u: ge zijt thuis in uw nieuwe thuis en we werken samen om het hier zo aangenaam mogelijk te maken'. Zijn opvolger zag dat een beetje anders (zie verder). De honderden toeschouwers moesten deels plaatsnemen in de gaanderij, die toen nog doorliep langs drie zijden van de zaal. Verfrissend is het te lezen hoe toen al aan de veiligheid werd gedacht. "Op de tribunen moeten we zien dat de bovensten niet met papieren of andere dingen op de ondersten werpen en ook er niet op spuwen", zo schrijft Segers in december 1901. Het bevel "hier niet smooren moet streng worden nageleefd"...

Een zeldzaam binnenzicht in de oude patronage.

Volgens een verslag in het Fondsblad waren er in 1902 "omtrent 600 toeschouwers, waaronder vele vreemdelingen,... Het puik der bevolking vervulde de zaal... De vertooning greep voor de eerste maal plaats in het ruime lokaal der nieuwe patronage... Op aanvraag van een groot aantal ingezetenen zal er Zondag eene tweede vertooning plaats grijpen, zelfde uur, zelfde programma. De opbrengst is beschikt voor het aankopen van de meubels der patronage."

"De kleren maken de man". Wellicht al een houvast voor de eerste Knesselaarse acteurs...

Voor 1914 speelde men veel blijspelen van Wytinck en drama's van Putman.. De dansziekte, Het testament, De Boerenkrijg, Broodnijd, Vergeten en Vergeven...

Na de Eerste Wereldoorlog blijft er van dat theater weinig over. De schade is zeer groot en wordt maar gedeeltelijk vergoed. Dit theater was voor het prille begin van de 20 ste eeuw tamelijk professioneel. "De plankenvloer had een helling, er was een kelder als kleedkamer, in de plankenvloer was een luik om vlug meubilair en andere rekwisieten te verhandelen, het toeschuivend doek was door de Strijdbroeders vervaardigd in gele kleur met zwart motief. De verlichting gebeurde met petroleumlampen. Het glas moest voor iedere opvoering gekuist worden. Emiel Buyse vond een systeem, waarbij met behulp van buizen, katrollen, kabel en touw de lichten in de zaal konden 'gedimd' worden. Rond 1930 werden lichtbakken geïnstalleerd aan de zoldering, aan zijkanten en als voetlicht vooraan", getuigde hierover de latere deken Walter Van Ryckeghem.

Na de Eerste Wereldoorlog speelt men onder meer "Onze Mina, Scapijn, De Adelzieke, De wonderdokter, Tamboer Janssens, De wraak van Pierrot, Hooger Op, Langs twee wegen, De lustige boer..."⁴⁹

'De Wonderdokter' 1955

Op de foto herkennen we Walter Van Ryckeghem, Julien Vandeweghe, Maurice Magerman, Arnold Buyse en Georges Stock.

Alfons Hooft als Dokus

Robert Buyse als koster

Gilbert Buyse, Frans Van Hooreweghe en Gracien Maenhout in Scapijn

Tot de beste spelers behoren voorzitter Rodts en Florent Spanhove tot 1937, maar ook Robert Buyse en Maurits Hooft.

Beste speler

In een tornooi in Ruiselede (1925) behalen de Strijdbroeders de eerste prijs met De Hellas. Maurits Hooft krijgt de titel van beste speler. In eigen gemeente zorgt het gebruik van de patronage in dat jaar voor een groot conflict met de parochie, als pastoor Tirez in 1925 aandringt om voor elke toneelopvoering 500 frank te betalen voor het gebruik van de feestzaal. Sinds 1922 was dat 250 fr. geweest. Tussen de eerder strenge, franskiljonse pastoor en sommige strijdbroeders botert het niet al te best. Als pastoor Tirez, omwille van zijn wandelstijl de sterrenkijker genoemd, die niet onbelangrijke extra financiële inspanning vraagt van de vereniging die al jaren uit eigen beweging financiële steun had gegeven aan Vincentius, parochiale werken en bibliotheek, is voor sommigen de maat vol. Het komt tot een conflict.

Breuk

Drie bestuursleden, Alfons Arnaut (voorzitter), Jules Arnaut en August Van Hooreweghe zijn over die breuk met de pastoor niet te spreken en nemen ontslag uit de rederijders. "t is doodstil! De leden vragen zich af: wat is er gebeurd? De schrijver (Segers) verhaalt wat er in de 3 bestuursvergaderingen is voorgevallen; de leden verstaan de kwestie goed. Leon Rodts stelt onmiddellijk de vraag: "Zijt ge voor het geven van 500 fr.

of houdt ge u aan uwe belofte gedaan in 1922, t.t.z. jaarlijks 250 fr. geven als het kan". De geheime stemming geeft 24 stemmen voor de gedane belofte en 2 stemmen voor 500 fr. "Hieruit moeten we dadelijk het besluit trekken dat het bestuur niet handelde volgens de wensen en het belang der maatschappij", aldus meester Segers in zijn verslag van april 1925. Leon Rodts wordt verkozen tot nieuwe voorzitter. Nadien volgen nog een paar ontslagen, onder meer dat van koster Jan-Baptist Magerman...

Om de bezoekers van andere gemeenten te dienen, vertelt men ook nog in 1921 op de affiches dat "het feest voor het vertrek van de laatste trams zal geëindigd zijn".

Klaslokalen

De omstandigheden waarin moet worden gerepeteerd blijven tot vandaag nog in Knesselare verre van ideaal. Het beperkt aantal dagen dat men over de druk bezette feestzaal kan beschikken, de kleine ruimte elders – men repeteert de jongste jaren in klaslokalen – de gebrekkige technische accommodatie, het zorgt voor de grootste ontgoocheling bij de voortrekkers van "het toneel" in Knesselare. "Aangezien het bestuur van de Camere ook de taak van cultuurraad van de gemeente op zich genomen heeft, wordt er een navraag gedaan om in Knesselare een cultureel centrum op te richten. Wij zoeken een stuk grond (ong. 2 ha) voor het bouwen van een vergaderzaal en sportterreinen. Onze gemeente heeft daar nood aan", zo lezen we in een al te optimistisch verslag van de vergadering van de Eed van 23 oktober 1967. Veertig jaar later is er nog niets veranderd. De parochiezaal blijft vooralsnog de meest gebruikte locatie. Het zijn vooral de Strijdbroeders die er verbeteringen aanbrengen. Ze bouwen in de jaren 1980 een nieuwe keldertrap in de parochiezaal, realiseren een tweede uitgang naar de speelplaats, investeren zwaar in lichtsturing, vernieuwing elektriciteit, en opkalefateren van de scène.

Op het repertorium van de Strijdbroeders staat meestal ook een ernstig werk, een drama. De reactie daarop van de toeschouwers verbaast sommigen. In 't Getrouwe Maldegem lezen we in januari 1898: "Wij hebben er geweest: propvolle zaal en eene vertooning die dubbel de moeite en geld waard was. Opgemerkt hoe hier alle klassen en standen op het tooneel medespeelden, vandaar dat ook de stukken veel keuriger voorgedragen werden, dan wel op eene buitengemeente te verwachten is. Dat bleek vooral in het treurspel 'Vergiffenis'. Maar hier gelijk elders bevonden wij dat de toehoorders zelf daar nog niet tegen kunnen. Zij lachen om niet te moeten weenen! Best gaat hun het kluchtspel."

Cahier

Hoe het eraan toe gaat in die eerste repetities is nog moeilijk te achterhalen. Wel weten we dat een tekst-

boekje wordt besteld en dat de rollen daaruit werden overgeschreven in een 'cahier'. En wel dusdanig dat men telkens de laatste zin van de tegenspeler mee noteert om de dialoog vlot van buiten te kunnen leren. In de jaren 1930 gaan de repetities door rond de Leuvense stoof in het lokaal bij Verhoestraete (zie verder). Pas kort voor de opvoering repeteert men in de parochiezaal, waar het verschrikkelijk koud kan zijn. De rolkenis is bij sommigen maar dunnetjes, want de vrijdag voor de opvoering durft men nog met een tekstboek in de hand over de scène lopen. "Tijdens de opvoering is de souffleur (de opgever) een onmisbaar man. Een bepaald type acteurs speelt op de souffleur. Dat wil zeggen dat ze nogal vaak proberen zo onopvallend mogelijk in diens buurt te wandelen om de tekststeun ingefluisterd te krijgen. Soms horen de mensen in de zaal dan ook duidelijk een en ander dubbel zeggen...", aldus nog Walter van Ryckeghem.

De toneelrepetities worden voor de oorlog vooral geleid door meester Alfred Segers. Men speelt werken van Wytinck, Putman.... Van 1905 tot 1914 traden de Strijdbroeders op in Maldegem, nadien vijfmaal in Aalter, driemaal in Lovendegem, in Assebroek, Beernem, Sint-Joris en vijfmaal in Zelzate. Vanaf 1920 doet men voor de regie een beroep op Herman Van Overbeke, verwant met de familie Arnaut. "Hij leerde ons werken opvoeren van Molière", getuigde schrijver Alfred Segers.⁵⁰ Op het gewestelijk tornooi in Aalter haalt de toneelgroep meteen een ereprijs met het stuk *Knepen en streken van Scapijn* (1920). Na Van Overbeke regisseerde onderpastoor De Sutter en nadien werd Maurits Hooft toneelleider. De toneelgroep wint eerste prijzen in tornooien in Aalter en Ruiselede en blijft optreden in de hele regio. "Er waren 29 opvoeringen in andere gemeenten".⁵¹

Uit die toneelperiode dateren enkele pittige anekdotes. In 1933 wordt een operette "Langs twee wegen" opgevoerd. Onderpastoor De Sutter had dit stuk bewerkt en geregisseerd. "Het tweede bedrijf eindigt op een kermisgevecht. Tijdens een repetitie wordt een tegenstrever onvrijwillig toch echt hard aangepakt, zodat er plots luide godvers op de scene klinken, die zeker niet in de tekst voorkwamen. Twee spelers gaan op de vuist. Regisseur onderpastoor De Sutter moet na luide vermaningen de kemphanen scheiden. De repetitie wordt geschorst en de speler naar huis gestuurd".

Nog eentje: in mobilisatietijd (1940) spelen de Strijdbroeders *Schip in Nood*, een spel uit het vissersleven. De regie is in handen van Maurits Hooft. Bij een van de voorstellingen blijkt Robert Buyse plots ziek geworden. Maurits Hooft speelt het klaar om de twee rollen (het oude vadertje en de dokter) te vertolken door telkens razend snel van het ene kostuum in het andere te springen.

Het toneel blijft in die periode populair, al is er een terugval in de jaren 1930. "Sparen, sparen, want de

crisis was er vooral voor ons concert” is een van de redenen die Segers hiervoor kan bedenken. Maar dat de voorstelling valt “seffens na de cinema van de kajotsters” is ook al een probleem. De opbrengst zakt terug naar tweederde van wat normaal is.⁵² Enkele jaren later herhaalt Segers zijn vaststelling: “Er zijn vele concerten overal en hier ook, de kinema is er, het spelen met gemengde rollen te Maldegem, Ursel, Lovendegem... zegt ook wat. Daarbij de kosten die we dit jaar wilden uitsparen...”.

Maar ook wat financiële krapte kon Segers omschrijven met humor: “Voortgaande op dien voet kunnen we doen lijk den dronkaard den zondagnacht: de beenen in de lucht en niets valt nog uit de broekzak”.⁵³

Oorlog

Als in 1940 oorlog dreigt, stelt 't Getrouwe Maldegem de toneelliefhebbers gerust: “Niettegenstaande de be-roering van deze week zal het tooneelfeest van de KV Strijdbroeders heden Zondag toch doorgaan. Gelukkig zijn er geene van de spelers binnen geroepen en belooft het dus een prachtige vertooning te zijn... De opbrengst ervan is voor het pakket van de soldaat”.⁵⁴

In 1942 behaalt men de eerste prijs op het tornooi in Aalter met Toen de Zon opging. De dag dat Knesselare moet optreden, liggen de wegen er spekglad bij. Door het slechte weer is de voorzitter van de jury, Lode Lagasse, afwezig. Om zich volledig achter de uitslag te kunnen scharen eist hij een fragmentarische opvoering van het stuk in de zaal in Knesselare, dit op de dag voor de proclamatie. Het toeval wil echter dat speler Maurits Hooft precies dan al zijn tanden heeft laten wegnemen. Ondanks dat worden de Strijdbroeders uitgesproken winnaar. Het jaar nadien wordt de vereniging met Vlamme Vleugels gerangschikt in eerste categorie.

Vijftig

Het vijftigjarig bestaan van de vereniging wordt in 1943 gevierd met een plechtige hoogmis, een feestzitting in de patronage, met uitgebreid verslag van schrijver Alfred Segers, en toespraken van voorzitter Leon Rodts, ATC-afgevaardigde Carlos Van Lancker,

In 1949 stond Walter Van Ryckeghem voor het eerst als regisseur voor de Strijdbroeders. De lessenaar op de voorgrond verwijst naar de deelname van de muziekvereniging aan de operette 'Hoger Op'.

notaris Maeyens (neef van de eerste voorzitter), de burgemeester en de pastoor. Daarna worden verdienstelijke leden gehuldigd. Na de middag wordt De Normandische Haan opgevoerd. Met dat stuk worden de Strijdbroeders door de afgevaardigden van de Algemeene Tooneelcentrale (ATC) overigens geklasseerd in eerste categorie.

Met de opvoering van Hoger Op (1949), een operette op tekst van Emiel Serroen en Albert Lietaert, staat Walter Van Ryckeghem voor het eerst in voor de regie.

In januari 1950 neemt Knesselare, aangemoedigd door het Algemeen Kristen Vlaams Toneelverbond (AKVT), deel aan de provinciale wedstrijd voor ongemengd toneel. Het stuk En toen kwam het Licht van André Degraeve (Ursel), toneelauteur en leider van een plaatselijke vereniging, wordt geregisseerd door Walter Van Ryckeghem. Bij de schifting worden de Strijdbroeders tweede geklasseerd. Nadien mogen ze deelnemen aan de eindwedstrijd in de stadsschouwburg van Sint-Niklaas op 3 juni. Walter Van Ryckeghem, Hubert, Omer en Remi Van Hooreweghe, Maurits Hooft, Julien Vandeweghe, Alfons Hooft en Jozef Vanthuyne worden samen met hun supporters naar de Wase stad gebust, moeten er even bekomen van de schrik voor het vreemde decor en de grote speelruimte, maar komen naar Knesselare terug met de “zilveren schaal en de schone medaillie voor eenheid en zuivere uitspraak”⁵⁵. “Het lied van Knesselare weerklonk er. Nog lang bleef het geluk nazinderen”, noteert de verslaggever.

Met de opvoering van het Heilig Experiment nemen de Strijdbroeders in 1954 opnieuw deel aan de provinciale wedstrijd. Goed voor “twee volle zalen en 15 priesters”... In de schiftingsronde winnen ze als eerst geklasseerde de beker van het AKVT, in de eindwedstrijd opnieuw de provinciale schaal en het plaketaal voor uitspraak. Worden als verdienstelijke spelers

De toneelploeg na Galileo in 1957.

Zittend: Alfons Gussé, Georges Stock, Graaf d'Alcantara, Remi Stock. Staand: Antoine Van Hooreweghe, Michel Verheyne, Omer Van Hooreweghe, Robert Buyse (onder), Antoine Magerman (boven), Jozef Gussé, Robert Schelstraete, Maurits Hooft, Raymond Rodts, Alfons Hooft (boven), Hubert Van Hooreweghe (onder), Julien Vandeweghe, Walter Van Ryckeghem (zittend), Remi Cooreman, Omer Buyse (boven), Etienne Schelstraete (onder), Gerard Van de Castele en Jeroom Van de Castele.

onderscheiden: Walter Van Ryckeghem als Alfonso Fernandez en Alfons Hooft als Ladislaus Oros. In de wedstrijd voor de provinciale schaal wordt de Knesselaarse toneelgroep in 1955 met Wij zijn Gods Utopia gerangschikt in eerste categorie. Voor het toneelstuk Galileo worden in 1957 grote inspanningen gedaan. Het wordt gespeeld “voor een bomvolle zaal en een zeer aandachtig publiek dat uit alle hoeken van ons kunstminnend Vlaanderen toegestroomd was”, aldus de griffier. Het stuk wordt later ook gespeeld in Tielt.

In december 1957 geeft factor Walter van Ryckeghem op de vergadering verslag over de toneelactiviteit. Gemengd spelen is door het Bisdome niet toegelaten, maar een omzetting van de vrouwenrollen in het stuk Donadieu, gepland voor 1958, ziet de factor niet zitten. Daarop belooft de Prince dat hij de bisschop (nogmaals) de toestemming zal vragen voor gemengd toneel in Knesselare. Dat was al eerder gebeurd. “Iedereen ziet nu klaar dat de kringen met vrouwen volledig de baas spelen over deze die over geen actrices beschikken”, schrijft de verslaggever na een slecht afgelopen deelname aan een provinciale toneelwedstrijd (16de op 18 plaatsen)

Dames

Toch staan in 1958 in Donadieu voor het eerst dames op de planken, maar dan wel na een rabiante discussie, ook binnen de eigen groep. Zeer uitzonderlijk komt het zelfs tot een stemming onder de leden, waarbij de keuze valt op Donadieu (26 stemmen, gemengd) ten nadele van De Normandische Haan (14 stemmen, niet gemengd). “Spijts de strijd blijven wij broeders”, aldus de griffier, “na een paar uur heftige doch gestyleerde woordenwisselingen”. Het zijn vooral de oudere strijdbroeders die het wat lastig hebben met de komst van de toneelvrouw. Maar de jongere generatie, die met gemengd toneel ervaring opdoet in de groep Artes (een soort ‘intercommunale’ van toneelspelers met een Knesselaarse kern) wint het pleit. Vooral de generatie jonge onderwijzers (Omer, Hubert, Antoine Van Hooreweghe en Jozef Vanthuyne en Walter Van Ryckeghem) willen mee met hun tijd. Die “moderne” aanpak uit zich ook op het vlak van decorbouw, kostumering, enzomeer. Na enkele jaren verdwijnt

Het mag van de bisschop: Cecile Hooft en Denise Van Hooreweghe, de eerste vrouwelijke rollen bij de Strijdbroeders (Donadieu, 1958).

Artes van het toneel. Maar het is vooral de geestelijkheid die het lastig heeft met die nieuwe situatie. Onderpastoor en pastoor geven wel de zegen om met gemengde repetities te starten, de pastoor richt een aanvraag aan het Bisdome, maar het antwoord is “njet”, “want de verleiding is groot... Eenmaal men in de appel gebeten had...” Na bemiddeling van de Prince komt er dan toch een gunstig antwoord... De Gentse bisschop Calewaert schrijft in december 1957: “De kwestie van toneelopvoering met gemengde rollen te Knesselare heb ik gisterenavond besproken met mijn vicarissen-generaal. De moeilijkheid ligt in het gevaar dat, indien wij op een buitenparochie toegeven, dit dadelijk als een precedent wordt uitgebuit door alle buitenparochies. Indien echter de Toneelgroep van Knesselare ons schriftelijk de verzekering geeft dat 1. het enkel voor dit jaar is en 2. dat de vrouwenrollen zullen vertolkt worden door familieleden van deze die mannenrollen vertolken, dan zou er wellicht een toegaving kunnen gedaan worden.” Het stuk Donadieu wordt een succes. De Prince is aanwezig “en heeft met de groep de gebruikelijke avondtournee meegeemaakt”...

Voor het eerst wordt een wagenspel opgevoerd in Oedelem, ter gelegenheid van het tienjarig burgemeesterschap van de Schietere de Lophem. Aan de kerk speelt men een fragment uit Reinaard de Vos. Op 31 augustus 1958 treedt een selectie van drie spelers van de

Strijdbroeders op in de keurgroep van het NVKT in het klein auditorium op de wereldtentoonstelling. Men speelt er Elckerlyc en Nu Noch. Nemen deel: Walter Van Ryckeghem, Denise en Hubert Van Hooreweghe.

De indianen van het experiment: Etienne Schelstraete, Etienne De Vos, Michel Cooreman, Maurits Vanden Brande, Jules De Kesel en Gilbert Buyse (onder) en de grondbezitters Antoine Magerman, Robert Buyse en Antoine Van Hooreweghe (boven).

De duivel te sterk! Gent, 1958.

De fifties

De jaren 1950 zijn bloeiende toneeljaren met sterke toneelopvoeringen van onder meer *En toen kwam het licht* (1951), *De wraak van de afgod* (1951), *de Halfbloed* (1952), *Vlaenderen Were Di* (1952), *De Melodie van de zwerver* (1952); *Generaal Lambik* (1953), *En waar de ster bleef stille staan* (1953), *Het Heilig Experiment* (1954), *De Wonderdokter* (1955), *Hemelvaart heen en terug* (1955), *Wij zijn gods Utopia* (1956), *Galileo* (1957), *Reinaard de Vos* (1957), *Donadieu* (1958), *De Duivel te sterk* (1958), *Scapijn de Grapjas* (1958), *Nu Noch* (1959).

Op de foto Jozef Vanthuyne, André Van Hooreweghe, Walter Van Ryckeghem (advocaat), Julien Willems (voorzitter), Hubert Van Hooreweghe (aanklager), Roger De Neve en Antoine Magerman. Ook Henri Van Hooreweghe en Julien Vandeweghe spelen mee in Het Proces Jezus.

Maurits Hooft, een werker beloond (na Atoomrekruten, 1963).

In 1962 studeren de rederijders het forumspel *Herziening van het proces van Jezus* in. Na vertoning in het lokaal wordt dit proces naderhand verscheidene keren opgevoerd in andere gemeenten (Dendermonde, Oudenaarde, Zaffelare, Eeklo, Zeebrugge, Gent, Zele, Buggenhout). Dit stuk van E.H. Raepsaet is een soort forumgesprek in de vorm van een rechtsgeding over het lijdensverhaal van Christus. Vooral om zijn dramatische vormgeving – sober decor met zwart smal kruis en een lang halfronde tafel – is het stuk nieuw.

Een boegbeeld van de vereniging wordt gehuldigd in 1963. Maurits Hooft staat dan sinds 1913 op de planken. Hij was ook regisseur van 1921 tot 1949. Voor het laatst speelt hij mee in *Atoomrekruten*. Hooft was een gedreven Strijdbroeder, maar ook voorzitter van de Jonge Wacht, met wie de Strijdbroeders vanaf 1931 nauw samenwerken. Jonge Wachters komen naar de vergaderingen, en nu en dan wordt ook stevig gedronken “op de verbroedering van de twee katholieke Vlaamsche maatschappijen”.

Maurits Hooft, in maart nog herkozen als deken, is in april 1964 afwezig. “Door ziekte tijdelijk tot rust gedwongen”, zo luidt het. In mei moet Walter Van Ryckeghem zijn taak om de vergadering te leiden overnemen.

Rouw

In de vroege morgen van vrijdag 5 juni 1964 overlijdt de 66-jarige voorzitter. Dezelfde avond nog is er een spoedvergadering van de Eed. Men neemt afscheid van de deken en bespreekt nadien de begrafenis. “Op 9 juni werd onze deken door onze leden rederijders in droefheid naar zijn laatste rustplaats gedragen. De vlag met de rouwfloers en het schild van de Camere door 2 knapen gedragen voorop... Buiten de talrijke familie en de vele vrienden die hij had waren de leden rederijders zeer talrijk aanwezig... Aan zijn rustplaats in die Vlaamse grond die hij zo bemind had, in de schaduw van de kerk, het symbool van zijn sterk godsbetrouwen, hielden we stil en stonden rond onze deken als op de zovele vergaderingen die hij geleid had. De met zon overgoten omgeving luisterde stil naar de laatste gebeden. De Prince van ere graaf d’Alcantara begon ontroerd zijn lijkrede...”, zo noteert de griffier.

Walter Van Ryckeghem, onderwijzer en directeur van de gemeentelijke jongensschool en de Vrije Vakteken-

Uit het Gulden Boek van de Camere

leergangen, volgt Maurits Hooft op als deken. Bij de verkiezing van 24 juni 1964 haalt hij de meeste stemmen. De nieuwe voorzitter stond reeds als 11-jarige op de planken en trad op de normaalschool op het voorplan als acteur. Nadien volgde hij een opleiding tot regisseur en werd hij factor bij de Strijdbroeders. Van Ryckeghem laat zich in 1942 al opmerken op de dag dat hij lid wordt met de voordracht van Het gebed van Thijl en Aan Gent. Iets later op het jaar geeft hij een voordracht over openluchttheater in Italië.

Inzinking

Vanaf 1960 komt er een inzinking in het toneelleven. Voor de opvoering van een wagenspel (Sa Bruegel, Kus de Bruid, 1960) wordt de eigen groep aangevuld met vreemde spelers en speelsters. De Eed stelt vast dat het voorlopig niet op eigen krachten gaat. In 1961 kent een eenakterfestival met de vertoning van 'Vakwerk' en met optredens van groepen uit Eeklo en Watervliet "niet het gewenste resultaat" (slechts 150 toeschouwers). In 1962 noteert men dat er "geen mogelijkheid meer is om toneel te spelen".⁵⁶

In 1963 wordt het stichtend stuk Herziening van het proces Jezus wellicht nog het meest gespeelde Strijdbroederstoneel, met vele opvoeringen uit Knesselare. Na 't Is al boter aan de galg (wagenspel, 1965), wil men nog eens groots uitpakken met Reinaard de Vos in het Drongengoed. "Er was enorm gewerkt om die opvoering mogelijk te maken. Zo werd speciaal voor die gelegenheid met een kabel van meer dan twee kilometer lang elektriciteit naar de hoeve gebracht.

Reinaard de Vos in het Drongengoed (1965). Een stuk waarvoor zware technische inspanningen worden gedaan. Op vijf minuten tijd valt de hele prestatie in het water...

De toneelgroep blijft in 1966 bij de Ster even stille staan...

Feeërieke verlichting, een degelijke geluidsinstallatie, decor, sanitaire installaties. De dag van de opvoering waren negenhonderd mensen aanwezig. Een kwartier na de aanvang van de vertoning zorgt een zomers onweer voor een algemene vlucht van het publiek", aldus de deken. De Vos verzuipt. Een ontmoediging voor de speelschare van de Strijdbroeders.

In de herberg De Roos en De Kroon: een nieuwe generatie op de planken in 1973: Walter Taghon, Willem Strobbe, Maria Geirnaert, Marianne Wille, ... Strobbe en Dirk Van Ryckeghem.

Na En waar de Ster bleef stille staan (1966) volgt een theatrale stilte tot 1973. Voor volwaardige toneelstukken is het zelfs wachten op de nieuwe bloeiperiode na 1978. Het gebeurt zelfs dat groepen van buiten de gemeente hier komen spelen. In 1970 en 1972 treedt het toneelgezelschap van Frans Poos in de feestzaal op. Dit op vraag van de rederijderskamer, en van NCMV, CMBV en de Beerkes. In januari 1973, in eigen lokaal en op het patroonsfeest, speelt men de eenakter In de Herberg De Roos en de Kroon. Er zijn een honderd aanwezigen. "Bij velen kwam de herinnering terug aan de bloeiperiode van het toneel in onze kamer", aldus de griffier. Het tweede stuk (1973) wordt Help ik leef. Beide eenakters worden in 1974 hernomen in de feestzaal van het nieuwe gemeentehuis. Op het 11 julifeest 1976 volgt het wagenspel Sa Bruegel, kus de bruid in het Sint-Anna Instituut.

André Van Hooreweghe, ook verdienstelijk als grimeur...

Paradijsvogels, 1979.

Naar aanleiding van Pierlala speelt men in 1978 het wagenspel De Duivel te sterk. Een nieuwe Drongen-goedopvoering van Reinaard de Vos moet in 1978 de heropstanding worden van de toneelwerking. Maar aanhoudend slecht weer in augustus noopt de Camere tot uitstel en de keuze van een andere locatie. Het stuk wordt opgevoerd in de parochiale feestzaal op 7 en 8 oktober 1978 (Jaar van het Dorp). "Dat was een keerpunt dank zij de jonge, talentvolle enthousiaste speler en de ruime opkomst van het publiek", aldus de deken.

Sterf nooit voor je tijd (1979) en Paradijsvogels worden het begin van een meer dan geslaagde serie toneelvoorstellingen in de jaren 1980.

Een geschiedenis van Irkoetsk, 1984.

Lieve Francis, 1983.

Moordromance, 1987.

Boeven en Madeliefjes, 1980.

De Spooktrein, 1989.

De Spaanse Vlieg, 1981.

Vaak worden twee stukken per jaar gespeeld. We herinneren u aan volgende titels: Boeven en Madeliefjes (1980); de Herberg de Roos en de Kroon / In de auto van Trenton naar Cambden (1981, ook gespeeld op het lentecongres van AKVT), De Spaanse Vlieg (1981); Valstrik voor een man alleen (1982), Dorp der Mirakelen (1982, zes opvoeringen); Lieve Francis (1983), Tien Kleine Negertjes (1983), Een geschiedenis van Irkoetsk (1984), Waar de Sterre bleef stille staan (1985), Nu het dorp niet meer bestaat (1986), Een kus van een Rus (1986), Moordromance (1987), De Bruiloft (1987), Het Feestkomitee (1988), We gaan naar Benidorm (1988), De spooktrein (1989) en De Dag dat de Paus ontvoerd werd (1989).

De toneelgroep speelt ook nog de wagenspelen De duivel te sterk (1986) en Sa, Bruegel kus de bruid (1988) naar aanleiding van de Guldensporenviering. En dat is niet alles. Er worden ook jongeren aan het werk gezet. Meestal in een regie van Dirk Van Ryckeghem. In 1983 gebeurt dat voor het eerst in het Drongengoed met De twee harten van Quinten Metsijs. Dit stuk wordt ook gespeeld bij de inhuldiging van de gerestaureerde Pientendriesmolen. Een jaar later

Dirk Van Ryckeghem, als acteur en regisseur in de voetsporen van zijn vader.

gaat het om De Schat en even jeugdig gaat het eraan toe met Het esbattement van de appelboom (1987). Jong plankenspel leveren Hugo Caboor, Els Arnaut, Annemie Gijsselsbrecht, Serge Geuens, Koen Willems, Myriam Van Nieuwerburg, Nadine Bulcke, Stefaan

Bulcke, Dirk D'Hooghe. Bij Het Dorp der Mirakelen wordt de eerste 'drink' gegeven aan de aanwezigen.

Equus, met Serge Geuens en Els Arnaut in de hoofdrol. Misschien wel het beste dat in Knesselare ooit te zien was...

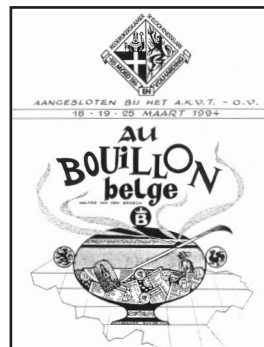
Het dagboek van Anne Frank, 1990.

De jaren 1990

Het toneel zet de jaren 1990 op bijzonder sterke wijze in met het Dagboek van Anne Frank (1990), Equus (1991), Tango con Carne en Paradijsvogels (1992). Op elf juli 1991 wordt Mie Gendarm losgelaten op de Drongengoedscène, in 1992 verzuipt Het Contract in de tuin van de vroegere sigarenfabriek.

In het eeuwfeestjaar brengen de Strijdbroeders nog eens een episode uit het wagenspel Reinaert De Vos, in een regie van Dirk Van Ryckeghem en stelt Edgard Buyse ontwerpen en illustraties van toneeldecors tentoon in de Cera-bank.

De Camere speelt in 1994 Au Bouillon Belge van Walter Van den Broeck en nodigt Jo Decaluwe uit voor een monoloog 'Vandaag geen Hamlet'.

Het gezin van Paemel

In de gerenoveerde Sint-Willibrorduskerk spelen de rederijkers in 1995 Het mirakelspel van de Drie Koningen, een stuk geïnspireerd op Waar de ster bleef stille staan van Felix Timmermans. Het stuk wordt opgevoerd in een bewerking van Geert Van Ryckeghem, die vanaf dan zowat de vaste huisregisseur wordt van de toneelgroep van de Strijdbroeders. In november 1996 pakt de spelersgroep uit met een eigentijdse versie van Het gezin Van Paemel, dat in een regie van Geert Van Ryckeghem viermaal wordt opgevoerd. Een geschiedenis uit Irkoetsk (1997) wordt vijfmaal opgevoerd, net zoals Motie van wanorde, een komedie van Ray Cooney (1998).

Zwijg kleine (2000)

2000

In 1999 zit het toneel in een dipje, maar in 2000 is er weer veel bijval voor *Zwijg kleine* van Fitzgerald Kusz, in 2001 voor *Een vloog over het koekoeksnest*, dat vijfmaal wordt opgevoerd

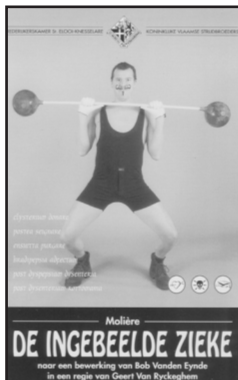
Hans Waerniers in Zwijg kleine

Een vloog over het koekoeksnest (2001)

in de bovenzaal van de bibliotheek. Regisseur én acteur Geert Van Ryckeghem maakt van Knesselare een 'fantastisch zottenkot'.

De ingebeelde zieke

Dan is het weer wachten tot in 2003 *De ingebeelde Zieke* zes volle zalen trekt. De speelgroep is met fragmenten uit *Het Gezin van Paemel* nog eens te gast op de elfjuliering in het Drongengoed.

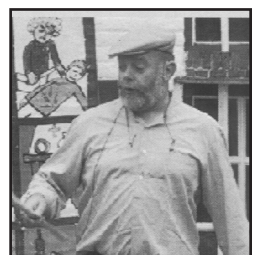

Ine Vanheers en Ewoud Waerniers in Anne Frank (2004)

In 2004 is ook de opvoering van *Het dagboek van Anne Frank* een schot in de roos (zes opvoeringen). Ook het pittige stuk *Martino'* is goed voor een toneelzesdaagse.

In 2006 komt er een sterke herneming van *Equus*, en in 2008 een succesvolle reeks van zeven voorstellingen voor een duizend toeschouwers van *Trouwfeesten* en processen van Arne Sierens.

Vanaf de jaren 1990 gaat men ook vaker op verplaatsing naar toneel. In ieders herinnering blijft het bezoek aan het staafpoppenspel in het Aalterse Marionettenheater (café De Splrz). In het piepkleine 'slunsenkot' gaat men kijken naar *De Trimards van 't Hoekske*, naar *Langst leeft al*, naar *Karel Waeri*, naar *T69*, een drama over het militaire geklungel op het Aalters vliegveld en een laatste keer in 2003 naar *Nonkel Henri uit Amerika*.

In 1994 bezoekt men de gerenoveerde Muntscouwburg, ooit de locatie van *De Stomme*

Erik Wille

van Portici. In november speelt Jo Decaluwé in het gemeentehuis Vandaag geen Hamlet. Einde maart 1996 reizen de strijdbroeders naar Bachte-Maria-Leerne voor de opvoering van Met treintjes spelen, een stuk van Brian Phelan door toneelvereniging Ooidonk in een regie van Oswald Versyp. Een jaar later doet men die uitstap nog eens over voor Tweelicht van Molenhuis Ooidonk.

Bij Buyse op de koffie...Na een optreden van de Strijdbroeders.

Zittend: Paula Taghon, Cecile Devreese, Godelieve De Baets (boven), Antoine Van Maldeghem (onder), Rita Van Yper, Cecile Dobbelaere, Sibylle Focke, Walter Van Ryckeghem. Staand: Gilbert Buyse, Jozef De Wulf, Hilde Van Ryckeghem, Wilfried Van Hooreweghe, Julien Willems, Willem Strobbe, Edgard Buyse, Frieda Van der Bauwhede (half verborgen), Roger De Corte (boven), Marc Arnaut, Raymond Standaert, Honoré De Waepenaere, Arnold Buyse, Hilaire Van Yper, Konijn (hangend).

Ook gebeurt het al vaker dat men in Knesselare podiumartiesten uitnodigt. Zo passeerden hier Eugène Delabie (verhalen van Dario Fo), Kommilfoo, Frank Degruyter (vertelprogramma Voor een wals met Mathilda en Kerstverhalen), verteller Frank Cools fietst door De Swaene met verhalen uit Canterbury Tales, Frank Degruyter met File!, de vertelkunstenaars Joe Baele en Mieke Felix, Arca met een gastvoorstelling van Cabaret in de parochiezaal, Karel Vingerhoets met smakelijke Timmermans-verhalen.

Sommigen blijven zoeken naar een carrière bij de Vlaamse Film. Voor de film 'In de voetsporen van Cyriel Buyse' kunnen de regisseurs een beroep doen op Knesselaarse 'toneel-steun'. Een talrijke groep ingezetenen van deze parochie trekt naar Nevele. Onder

hen veel Strijdbroeders.

Maar anderzijds zijn er in Knesselare ook zeer goede acteurs en regisseurs, die ervoor zorgen dat de vereniging ook prijzen wint in toneelwedstrijden en optreedt buiten de gemeente. Vooral deken Maurits Hooft en Walter Van Ryckeghem, en sinds de jaren 1990 zijn zoon Geert, zorgen als regisseur voor voldoende kwaliteit. De toneelgroep speelt de jongste jaren telkens voor vijf, zes uitverkochte zalen en circa duizend toneelliefhebbers.

Geert Van Ryckeghem, al jaren huisregisseur en acteur (hier in Trouwfeesten en processen, 2008).

“TEN VOORDELE DER ARMEN”

De Strijdbroeders waren ook een sociale vereniging. Zo gaat de opbrengst van de toneelvoeringen in de beginjaren naar de Conferentie van Sint-Vincentius (het genootschap Vincentius a Paulo, dat zorgt voor “de stille armen van de parochie”). Onderwijzer Alfons Arnaut, lid van het bestuur van de Strijdbroeders, is ook schrijver van het Vincentiusgenootschap.

Uit het archief van de Vincentianen weten we dat die kledij, voedsel en brandstof geven aan 49 arme huisgezinnen. “Er is volgens noodwendigheid verdeeld geworden (in 1899): 129 ellen katoen, 25 broeken, 14 bovenvesten, 37 kleeden, 26 hemdrokken, 17 gemaakte hemden, 18 voorschooten, 46 paar kousen, 61 sargies... 11,5 zakken aardappelen... 7,5 hektoliter kolen...”

In het verslagboek van dat genootschap (1876-1905) wordt genoteerd: “De treurklachten zijn wel dra in vreugdezangen veranderd, want enige dagen na Nieuwjaar hebben de Vlaamse Strijdbroeders de kas vernieuwd en deze maal blonken op den kloeken bodem 350 zilveren ballekens. Hoe welkom en hoe passend is deze som geweest binst de twee gure maanden die komen te eindigen”.⁵⁷

Sociale betekenis

Meester Segers vermeldt in zijn verslag (1955) dat van de 10.530 fr. die het toneel in de periode 1893-1914 opbracht, er 6.000 naar het Vincentiusgenootschap gaan. Ook hij wijst later op de sociale betekenis van het toneel: “Dat geld zal menigen traan opdrogen, menig kind in dit strenge seizoen warmer laten gekleed gaan, het lot van den braven werkman verzachten en hem troosten, dat de Strijdbroeders mannen zijn met het herte op de rechte plaats”.⁵⁸

Vermelden we terloops dat ook andere verenigingen in die tijd liefdadigheidsfeesten met toneel organiseren. Dat was onder meer het geval met de zangafdeling van de meisjescongregatie, die speelde ten voordele van het Sint-Niklaasfeest van de arme kinderen in de katholieke scholen.

In 1904 wijst de verslaggever van het Gentse Fondsblad op het sociale aspect van het toneel: “De eerste plaatsen waren bijzonder goed bezet wat voor goed gevolg heeft dat de opbrengst overvloedig is. Zoveel te beter voor onze armen. Nogmaals zal menige behoefte kunnen gelenigd worden, en menige ellende verzacht.”⁵⁹

Die sociale functie blijft behouden tot 1914. Na het verdwijnen van het Vincentiusgenootschap gaat geld naar de pastoor, naar de bibliotheek, naar de paro-

chiale werken, naar het herstel van het theater en het dak van de parochiezaal, naar winterhulp (WO2), naar de missionarissen, naar de slachtoffers van de grote overstromingsramp in februari 1953 (gastopvoering in Aalter van De Melodie van de Zwerver). Met geld van de Strijdbroeders worden ook 50 stoelen gekocht voor de parochiezaal. “En allemaal gebruiken ze nu het theater, maar de brave Strijdbroeders kunnen betalen en het verbruik van de electriek komt op onzen nek”, zo klaagt meester Segers nog in 1943. “We steunden ook ruimschoots de parochiale werken en in 40-45 brachten wij grote sommen in de kas van Winterhulp. Komt er een missionaris spreken bij ons, dan vertrekt hij nooit onder de 1000 frank... De Strijdbroeders hebben nooit iemand iets gevraagd en nooit van iemand iets gekregen... Het avondmaal op 11 juli betalen de leden uit eigen portemonnee en voor de grote reis is er gespaard op de maandelijkse vergaderingen. Weet ge genoeg?”, zegt Alfred Segers met enige nadruk.⁶⁰

Behalve naar de noodlijdende dorpsgenoten ging de aandacht van de Strijdbroeders ook naar ander leed. Na de eerste wereldbrand vragen ze aan het gemeentebestuur om op De Plaats een monument en een huldebom op te richten voor de gesneuvelden.⁶¹ Ze doen hiervoor in 1919 een omhaling in de gemeente, goed voor 3 000 frank. Het monument tegen de voorgevel van de kerk komt er enige tijd later.

Het monument aan de kerk, een schenking van de Strijdbroeders

Een aparte vermelding verdient ook de Jonge Wacht. Op tweede paasdag 1922 sticht E.H. Van den Brande in Knesselare de Katholieke Vlaamse Jonge Wacht.

De beruchte lindeboom

De naam wordt ontleend aan de jongerenafdeling van het Davidsfonds. Bedoeling is vooral de jeugd op zondag bezig te houden met een soort patroonaat. Nieuw in die werking is de aandacht voor sport. Veel jonge Strijdbroeders worden

De Jonge Wacht, de 'jongskes' van de Strijdbroeders.

lid. Ouderen in de gemeente herinneren zich nog de Jonge Wacht als “de jongskes van de Strijdbroeders”. Binnen de Jonge Wacht ontstaan een voetbalafdeling en een turnafdeling. Maurits Hooft wordt eerste voorzitter, Raymond Segers, zoon van de verslaggever van de Strijdbroeders, de leider van de turners. De turnafdeling zal in 1927 verdwijnen wegens hoge kosten, de voetbalafdeling blijft bestaan tot 1934. De Jonge Wacht speelt jaarlijks toneel en organiseert Vlaamse kermissen in de ‘hovingen’ van de sigarenfabriek, een drietal keer samen met de Strijdbroeders en met de werkliedenbond.

Bij de viering van het honderdjarig bestaan van de Gilde van het Heilig Sacrament in 1929 wordt de leeuwenvlag van de Jonge Wacht, een geschenk van eerste proost onderpastoor Van den Brande, doorkerfd. Men vertelt dat dit gebeurde door een paar oudstrijders die het op de leeuw gemunt hadden.

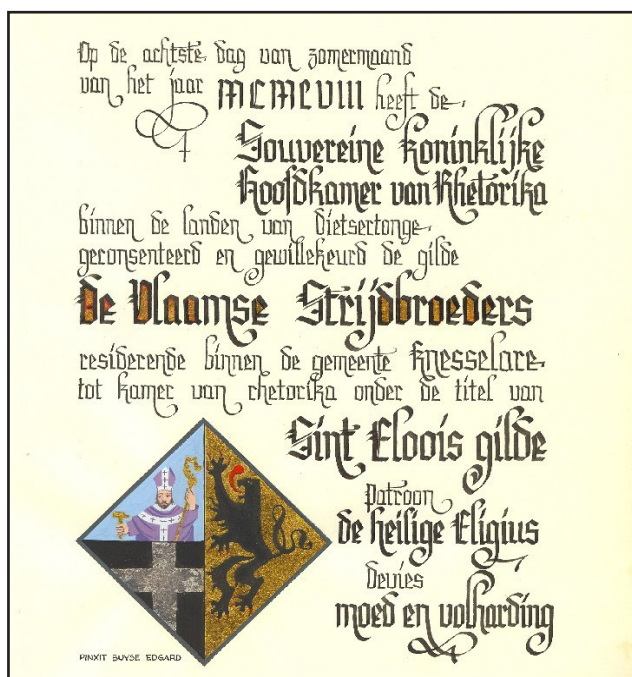
In 1930 schaft de Jonge Wacht zich een nieuwe vlag aan. Op 17 mei zou ze worden gewijd en plant men een stoet. De nacht voordien wordt de kruin van de vrijheidsboom op De Plaats afgezaagd. Verbazing en verontwaardiging in Knesselare. Leden van de Jonge Wacht en van de Strijdbroeders worden beschuldigd. Iemand beweert ze ’s nachts aan het werk te hebben gezien. Er komt een onderzoek en twee verdachten worden verhoord (Jules Strobbe, Robert Buyse). Ze moeten verschijnen voor de rechtbank van Gent en worden veroordeeld. Er wordt echter beroep aangekend en de verdachten worden in 1932 vrijgesproken. Pas vele jaren later lekt uit dat de actie het werk was van “Gentse” studenten, vermoedelijk uit een naburige gemeente. Dit evenwel met assistentie van een paar Strijdbroeders.

Griffier Segers is hard voor diegenen die de Strijdbroeders hebben willen treffen met “een giftige pijl recht op den grooten hartslagader”. Spijts leugen en haat is het aanzien van de Strijdbroeders sindsdien niet weinig gestegen”, noteert hij na het incident in januari 1932.

1955: VAN STRIJDBROEDERS NAAR REDERIJKERSKAMER

Op 17 juli 1955 wordt de Koninklijke Vereniging Vlaamse Strijdbroeders aangesteld tot Rederijderskamer. De Camere krijgt als naam Sint-Elooi. Worden lid van de eerste Eed: Graaf d'Alcantara (Prince), Maurits Hooft (deken), Florent Spanhove (onderdeken), Walter Van Ryckeghem (factor), Julien Vandeweghe (griffier), Alfred Segers (penningmeester), Alfons Ryserhove (archivaris), Remi Cooreman, Emiel Buyse, Albert Casneuf, Alfons Hooft en Hubert Van Hooreweghe.

De historische argumenten die in 1955 toelaten de Knesselaarse toneelvereniging "De Vlaamse Strijdbroeders" aan te stellen tot Rederijderskamer zijn eerder schaars. De Potter en Broeckaert vermelden in hun Geschiedenis van de gemeenten van Oost-Vlaanderen: "In de vorige eeuw schijnt hier ook een genootschap van Vlaamsche rederijders bestaan te hebben, maar de ouderlingen der gemeente hebben er nog slechts eene zeer onbepaalde herinnering van. Over een dertigtal jaren werden hier dichtbij, in Oedelem, ter wijk Zeldonck, eenige spelen vertoond, waaronder het overbekende Cabonus en Peccavia, alsmede de Verovering van Jerusalem, en eenige kluchten." Volgens het gemeentearchief zou ooit een toelage geweigerd zijn aan 'rederijders' voor een opvoering in datzelfde Zeldonck.

In Appeltjes van het Meetjesland schrijft Luc Danhieux, de vroegere rijksarchivaris van Brugge, in het artikel Pogingen tot oprichting van een rederijderskamer te Maldegem in 1791⁶² dat Maria-Theresia in de 18de eeuw een aanvraag tot stichting van een Maldegemse Rederijderskamer zou hebben geweigerd met het argument "dat er nog veel te veel grond braak was in de gemeente, en dat er in het naburige Knesselare al een rederijderskamer was." Documenten dienaan-

gaande zouden zijn gepubliceerd in het boek *Le Théâtre villagéoïs en Flandre* (Brussel, 1881). Ook Danhieux publiceert ze. Het is inderdaad de landbouw die er blijkbaar schade van zou ondervinden.⁶³

Herman Van Overbeke, ex-regisseur van de Strijdbroeders en hoofdmans van de souveraine Hoofdkamer De Fonteyne in Gent (sedert eeuwen hoofdkamer binnen het graafschap Vlaanderen), treedt op als advocaat om de aanstelling als rederijderskamer te bepleiten bij de Hoofdkamer De Fonteyne.

Plechtige aanstelling

Op 17 juli 1955 heeft de plechtige aanstelling plaats. Voorafgegaan door de fanfare en de plaatselijke verenigingen en jeugdbewegingen, gevolgd door de afvaardigingen van de rederijderskamer De Drie Santinen uit Brugge, Het H. Cruys uit Sint-Michiels en De Fonteyne uit Gent, trekken de Strijdbroeders ter kerke. In een academische zitting in de feestzaal houdt Fl. Demedts een feestrede en gebeurt de aanstelling door Herman Van Overbeke. Nadien volgen nog een banket, een bezoek aan het Drongengoed en een tuinfeest. De rederijders kiezen als patroon Sint-Elooi⁶⁴, als kenspreuk moed en volharding. Het wapenschild vertoont de Vlaamse Leeuw, het wapen der oude heren van Knesselare en de voorstelling van de patroonheilige.⁶⁵

In 1958 trekt de Camere naar Gent voor de 'Confirmatie' van de Strijdbroeders als Rederijderskamer in een officiële plechtigheid in de aula van de universiteit.

Prince

Adhemar d'Alcantara (°1920), de eerste prince van de Knesselaarse Rederijderskamer, is een kasteelheer van Spaanse afkomst, gehuwd met een Bretoense. Hij wordt in 1958 parlamentslid, verliest in 1961 zijn zetel, maar wordt kabinetschef van premier Lefèvre, nadien senator, weer kamerlid en minister van Middenstand in de regeringen Harmel en Vanden Boeynants. In 1968 door de koning als informateur benoemd, wordt hij nadien weer gewoon parlementair. Van 1946 tot 1976 is hij ook burgemeester van Lembeke, nadien schepen van Kaprijke-Lembeke.

D'Alcantara is in de beginjaren vaak aanwezig op de vergaderingen, nodigt de eed en de Strijdbroeders al eens uit op zijn kasteel in Lembeke en brengt een paar keer een gastspreker aan voor de vergaderingen. Bij de (zeldzame) conflicten probeert hij te bemiddelen.

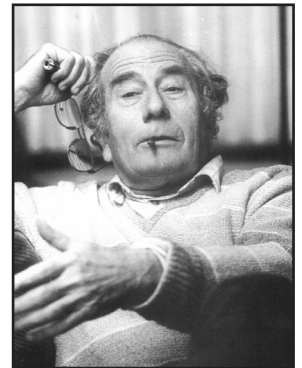

De aanstelling tot Rederijkerskamer (1955): Maurits Hooft, prince A. d'Alcantara en Herman Van Overbeke

Dat gebeurt onder meer bij de ruzie over de archieven en op het moment dat de belangstelling voor toneel zo bedenkelijk wordt dat de factor Walter Van Ryckeghem ontslag wil nemen.

D'Alcantara schrijft in 2005 "het voorbeeld van Walter Van Ryckeghem te volgen" en neemt ontslag als Prince. "Van een prince wordt verwacht dat de bekendheid van zijn naam zou bijdragen tot het prestige van de vereniging, en voorts dat hij als ambassadeur van de vereniging zou optreden bij onderhandelingen met de hogere overheid. Met geestdrift en genegenheid heb ik mijn prinselijke functie uitgeoefend... maar er is een tijd om te gaan...", aldus de prince.

Adhemar d'Alcantara, 50 jaar Prince

D'Alcantara wordt in 2005 als prince opgevolgd door professor en taalkundige Johan Taeldeman van de Universiteit van Gent.

Johan Taeldeman, deken sinds 2005

VOETNOTEN

1. Archiefboek koorzangmaatschappij Sint-Cecilia Knesselare (familiearchief Jozef Arnaut)
2. Alfred Segers, Verslag over de maatschappij Katholieke Vlaamsche Strijdbroeders bij hun 40 jarig bestaan op maandag 13 maart 1933.
3. Alfred Segers, verslag 1933.
4. Het woord Strijdbroeder is in het verenigingsleven van die tijd zeker zeldzaam, zo niet uniek. Het wordt alvast niet vermeld in de woordenboeken van Van Daele. Het is een woord dat eind 2007 op internet (google) maar enkele tientallen verwijzingen oplevert.
5. Met dat laatste doelde men op de “concertavonden”, die vooral werden opgevat als toneelavonden.
6. Gerard en Jan Van de Castele. Honderd jaar vrije jongensschool te Knesselare. 1980.
7. Maurits Hooft wordt in 1932 ook gemeenteraadslid, collega strijdbroeder Oscar De Vos wordt schepen.
8. De oudste nog levende Strijdbroeder (in 2008) is onderwijzer Henri Van Hooreweghe, die na zijn verhuizing naar Zaffelare volgens de toen geldende statuten zijn lidmaatschap moest beëindigen. Hij werd verkozen op 15 november 1935. In oktober 1942 vertrekt hij en hoort hij Segers die het in zijn dankwoord heeft over “een flinke kerel op de planken... een knappe muzikleraar”.
9. Alfred Segers noteerde voor 1893 volgende leden: Victor Maeyens, Pol Wille, Emiel Cornelis, Theophiel De Vos, H. Van Hooreweghe, H. Gyselbrecht, August Vermeire, Jules Stock, August Van Hooreweghe, Hector Bultynck, Adolf De Baets.
10. In 1896 is dat het geval voor Alfons Dezutter en Steven Peti.
11. In 1905 is dat het geval voor Vital Maeyens, Theophiel De Vos, Pol Wille.
12. Theophiel Bultynck en Alfons Focquaert moeten ontslag nemen in 1997.
13. Vijftig jaar later (1943) spreekt Alfred Segers in een toespraak over de waardin Rozeken Claeys, ‘dat goed moederken dat ons aanzag al zijn eigen kinders’.
14. Andere kandidaten waren Bellaert en Cooreman.
15. Op de jongste ledenvergadering in januari 2008 was geen enkele vrouw aanwezig.
16. Een eerste voorstel hieromtrent wordt in de Eed besproken in oktober 1964.
17. Alfred Segers, verslag 6 maart 1943.
18. Joris Speeckaert, Jozef Cornelis, Albert Casneuf, Ursmar Cornelis, Omer Devreese, Alfons Gussé, Willy en Gentiel Verhoestraete, Jozef Spanhove, Jules Strobbe, Maurits Verheye, Remi Stock.
19. Alfred Segers, verslag oktober 1939.
20. Alfred Segers, brief over drie kenmerken van de waren Vlaming (niet gedateerd, archief KR).
21. Alfred Segers, niet gedateerde toespraak.
22. parochieblad 15 febr. 1995.
23. Alfred Segers, verslag 17 dec. 1935.
24. Adolf Rodts, toespraak op viering van 50 jaar Strijdbroeders (1943)
25. Een sprongetje naar 2008 leert dat ook vandaag nog veel herbergiers en handelszaken blijkbaar geen inspiratie vinden in de eigen taal en kiezen voor Frans of Engels. Op de ledenvergadering van 8 januari 2008 gaf een schalkse griffier aan de Knesselarese neringdoeners enkele leuke tips.
26. Jan Magerman, jaarverslag 2007 (vergadering januari 2008).
27. Alfred Segers, toespraak 12 juli 1953.
28. Alfons Arnaut, toespraak 1902.
29. Archief Ryserhove, Alfred Segers, niet gedateerde toespraak.
30. Adolf Rodts, toespraak op viering van 50 jaar Strijdbroeders.
31. Het Fondsenblad, 16 juli 1902.
32. Met het ontstaan van de Katholieke Vlaamsche Volkspartij in 1936 is de noodzaak van een drukkinggroep KVL minder voelbaar. In 1955 komt men voor het laatst samen.
33. Flor Grammens, die een paar keer kwam spreken voor de Strijdbroeders, was in die jaren 1930 de bekendste taalactivist (taalgrens, taalwet, Brussel). Hij zat op dat ogenblik wegens zijn plak- en spuitacties in de gevangenis.
34. Alfred Segers, verslagboeken 1938, 1939.
35. Onder hen onder meer burgemeester Maurice Devreese.
36. Op vraag van directeur-generaal De Rock van Volksontwikkeling wil de rederijkerskamer fungeren als cultuurraad (1966).
37. Alfred Segers, toespraak 6 maart 1943.
38. De Eed beslist in 1964 een eigen koor op te richten, dat voor het eerst optreedt op het nieuwjaarsfeest in 1966.
39. Archief Ryserhove, doos losse documenten, overzicht ‘Wetenswaardigheden’.
40. Het Fondsenblad, 17 juli 1913.

41. Die vlag is een schenking van de cultuurraad en door heraldicus Edgard Buyse ontworpen. De eerste zijden vlag werd kregen de Strijdbroeders op kermiszondag 2 oktober 1910 van stichter, voorzitter notaris Maeyens. Ze is tot stof vergaan. De tweede vlag kwam er op het zestigjarig bestaan van de vereniging in 1953 (ingewijd op zondag 12 juli 1953).
42. De verslagboeken van Alfred Segers gaan over de jaren 1893-1900, 1901-1907, 1931-1937, 1937-1944, 1944-1956.
43. Archief Ryserhove, nota 'Voordrachten 1893-1900', archief KR.
44. André Van Hooreweghe
45. Bron van de Uilenspiegelbelangstelling in Knesselare is het boek "De vermakelijke lotgevallen van Tijl Uilenspiegel. 's Gravenhage, 1841', waarin de auteur Uilenspiegel laat geboren worden 'in het gehucht Knesselaer in Vlaanderen'.
46. Edmond Vander Straeten, Le théâtre villageois en Flandre en Karel Van Isacker, Mijn land in de kering.
47. Archief Ryserhove, brief van de fanfare (L. Van den Bossche, notaris te Knesselare) aan de Strijdbroeders.
48. Alfred Segers. Verslag avondfeest 8 en 9 december 1900.
49. Alfred Segers, toespraak 6 maart 1943.
50. Alfred Segers, toespraak 1955.
51. Alfred Segers, toespraak 1955.
52. Alfred Segers, verslag vergadering januari 1932.
53. Alfred Segers, verslag juni 1938.
54. 't Getrouwe Maldegem, januari 1940.
55. Alfred Segers, toespraak 17 juli 1955.
56. Archief Strijdbroeders, Dertig jaar vergaderen.
57. Kopies van de archiefdocumenten van de Conferentie van Sint-Vincentius.
58. Alfred Segers, verslag januari 1933.
59. Het Fondsenblad, 5 januari 1904.
60. Alfred Segers, toespraak 1955.
61. Archief Ryserhove, losse notities Alfred Segers, overzicht 'Wetenswaardigheden'.
62. Appeltjes van het Meetjesland, 1955, nr. 6, blz. 237-239.
63. Appeltjes van het Meetjesland, nr. 8, artikel van Danhieux onder de titel De stichting van de Sint-Sebastiaansgilden van Maldegem en Adegem.
64. Deze edelsmid die op 46-jarige leeftijd bisschop van Doornik-Noyon werd, stierf in 660. Hij wordt gevierd op 1 december.
65. In het jaarverslag 1956 noteert eerste deken Maurits Hooft: 'Onder de stuwkracht van de zeer actieve Prince, graaf d'Alcantara, mocht de camere in steeds stijgende lijn haar cultuuractiviteit voortzetten. Naast de steeds op een hoger peil komende spreekbeurten... kunnen we dit jaar ook terugzien op de verzorging van het leven in de camere door o.a. het in gebruik nemen van het speciale briefpapier en uitnodigingskaarten, het doen uitvoeren van het blazoën als vignet voor het drukwerk, het aanschaffen van drinkbekers in kunstceramiek, de stijlvolle samenkomsten met andere rederijderskamers, het dichten componeren van eigen liederen door leden van de rederijderskamer.

BRONNEN

- De uitgebreide archieven van de vereniging (chronologisch geordende mappen met allerlei documenten, foto's, programma's, foto's, verslagen, briefwisseling, videobanden, filmpjes, etc...), gebundeld en geklasseerd door Dirk Van Ryckeghem, Renaat De Blaere, Frank Stock, Piet Arnaut.
- De verslagboeken van de geheimschrijver Alfred Segers (1893-1955). Archief Ryserhove (raadpleging 1993 eerste deel, raadpleging 2008 anderen delen). Het deel 1907-1920 ging destijds verloren op een van de uitstappen naar Maldegem.
- Losse documenten Alfred Segers (correspondentie, kladnotities, gelegenheidstoespraken, knipsels)
- De verslagen van de griffiers Julien Vandeweghe (1955-1979), Julien Willems (1979-1982) en Jan Magerman (1982-2007)
- Honderd jaar Katholieke Vlaamse Strijdbroeders. Losse notities van Jozef Arnaut en Gerard Van de Castele. 1992-1993.
- Het jubileumjaar van en voor de Vlaamse Strijdbroeders. Niet gepubliceerde notities van Walter Van Ryckeghem. 1993. Notities over 1993-2000
- Knesselaarse Rederijders viert dertigjarig bestaan. Artikel Jan Van de Castele in Het Nieuwsblad, 30 november 1985.
- Rederijderskamer bestaat 30 jaar in Knesselare. Artikel van Hans Waerniers in Het Volk, 3 december 1985.
- Knesselaarse Koninklijke Strijdbroeders en Rederijderskamer Sint-Elooi wordt 100 jaar. Artikel van Jan Van de Castele in Het Nieuwsblad, 17 september 1992.
- Strijdbroeders tegen "het Frans" en Stemmen over leden gebeurt met lucifers". Artikel van Jef Lambrecht in Het Volk, 29 oktober 1992.
- Knesselaarse Strijdbroeders honderd. Artikel van Jan Van de Castele in Het Nieuwsblad, 1993.
- In Knesselare wordt de traditie nog gekoesterd. Koninklijke Vlaamse Strijdbroeders blazen maandelijks verzamelen met veel "moed en volharding". Artikel Joost Sturtewagen in Het Nieuwsblad, 18 februari 1997.
- Diverse krantenknipsels over activiteiten van de Strijdbroeders (archief vereniging en archief JVDc)
- Diverse losse documenten en krantenknipsels (o.a. Fondsenblad en 't Getrouw Maldegem), periode 1893-1944.
- Statuten van de vereniging en wijzigingen in de loop der jaren
- Notities van gesprekken met diverse strijdbroeders in 1992 en 1993 en 2008
- Ledenadministratie, deel 1 en deel 2. Map met aanvragen en confirmaties lidmaatschap, ledenlijsten (vanaf 1893, onvolledig), lijsten leden met overzicht datum aansluiting (vanaf 1955), lijst van uitgevoerde toneelstukken (1933-1974 en 1985-1989); 30 jaar vergaderen (overzicht activiteiten 1955-1985 en aangevuld tot 1989)

